

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу

Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи

Пояснювальна записка

до дипломної роботи магістра
на тему:

**«Організація обліку і аудиту фінансових інвестицій
Приватного акціонерного товариства «Макрохім»**

Виконав: студент 6 курсу, групи ОА-61м
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Півень Юрій Петрович
Керівник: к.е.н., доц. Новак У.П.

Рецензент: к.е.н., доц. Пилипенко С.М.

Львів – 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу
 Кафедра _____ обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи
 Освітній ступінь _____ магістр
 Спеціальність _____ 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку, фінансів та
 готельно-ресторанної справи

д.е.н., проф. Гарасим П.М.
 « 01 » _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ

НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Півню Юрію Петровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Організація обліку і аудиту фінансових інвестицій Приватного акціонерного товариства «Макрохім»

керівник роботи к.е.н., доц. Новак У.П.
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом закладу вищої освіти від 18.10.2024 р. № С-829

2. Термін подання студентом роботи 18.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи установчі документи підприємства, Наказ про облікову політику, фінансова, статистична звітність підприємства за 2021-2023 роки, облікові реєстри за темою роботи, законодавчо-нормативні акти, наукова і навчально-методична література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. 1. Теоретичні засади обліку фінансових інвестицій. 2. Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення ефективного управління фінансовими інвестиціями. 3. Аудит фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім». Висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
1. Особливості фінансових інвестицій. 2. Порівняльний аналітичний баланс ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 рр. 3. Динаміка фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім». 4. Процес обліку фінансових інвестицій. 5. Послідовність проведення аудиту фінансових інвестицій. 6. Проблемні аспекти оцінки ефективності фінансових інвестицій. 7. Підходи для вирішення проблемних аспектів оцінки ефективності фінансових інвестицій.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
-	-	-	-

7. Дата видачі завдання 01.11.2024 р.

Керівник роботи

 (підпис)

Новак У.П.
 (прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Вступ.	01.11.2024 – 10.11.2024	Виконано
2	Теоретичні засади обліку фінансових інвестицій.	11.11.2024 – 20.11.2024	Виконано
3	Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення ефективного управління фінансовими інвестиціями.	21.11.2024 – 04.12.2024	Виконано
4	Аудит фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім».	05.12.2024 – 14.12.2024	Виконано
5	Формування висновків.	15.12.2024 – 18.12.2024	Виконано

Студент

 (підпис)

Півень Ю.П.
 (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

 (підпис)

Новак У.П.
 (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота виконана на фактографічній інформації, що характеризує фінансово-господарську та природоохоронну діяльність ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 роки.

Об'єктом дослідження є обліково-звітний і контрольньо-аналітичний процеси на підприємстві. Предмет дослідження – облік і аудит фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім». Мета дослідження – розроблення пропозицій з підвищення ефективності обліково-звітнього процесу на підприємстві та удосконалення обліку і аудиту фінансових інвестицій.

Загальний обсяг роботи – 69 с. Вона складається з вступу, трьох розділів, висновків, 17 рисунків, 23 таблиць, списку 53 використаних літературних джерел і додатків.

Ключові слова: фінансові інвестиції, фінансово-господарська діяльність, природоохоронна діяльність, обліково-звітний процес, контрольньо-аналітичний процес, облік, аудит.

ANNOTATION

Diploma work is made on factual information characterizing financial and environmental activities of enterprise «Makrochim» in 2021-2023 years.

The object of the research is accounting and control processes in the enterprise. The subject of research is accounting and audit of financial investments of enterprise «Makrochim». The aim of research is to develop proposals to improve the efficiency of accounting and reporting process of enterprise and to improve accounting and audit of financial investments.

The total amount of work – 69 p. It consists of an introduction, three chapters, conclusions, 17 pictures, 23 tables, 53 list of used literature and applications.

Keywords: financial investments, financial activity, environmental protection, accounting and reporting process, control and analytical process, accounting, audit.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	7
1.1. Економічна сутність фінансових інвестицій	7
1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку фінансових інвестицій	17
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ.....	23
2.1. Фінансово-економічна характеристика ПрАТ «Макрохім».....	23
2.2. Практичні аспекти ведення обліку фінансових інвестицій.....	34
2.3. Пріоритетні напрями удосконалення обліку фінансових інвестицій	40
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПРАТ «МАКРОХІМ»	44
3.1. Методичні прийоми аудиту фінансових інвестицій.....	44
3.2. Оцінка результатів аудиту фінансових інвестицій.....	52
3.3. Проблемні аспекти оцінки ефективності фінансових інвестицій та підходи до їх вирішення	56
Висновки до розділу 3.....	60
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фінансові інвестиції є критично важливими для розвитку економіки будь-якої країни, і для України зокрема. Сучасні економічні умови в Україні вимагають значних вкладень у різні сфери, щоб забезпечити стабільність і зростання. Це є надзвичайно важливим, оскільки інвестиції є основою для модернізації інфраструктури, що включає дороги, енергетику, транспорту та комунальні послуги. Нова та модернізована інфраструктура сприяє покращенню бізнес-середовища, зменшенню витрат на перевезення і зростанню продуктивності.

Ринкові відносини потребують створення ефективно функціонуючого ринку фінансових інвестицій. Інвестиції в технології та інновації відкривають нові можливості для економічного розвитку суб'єктів господарювання. В Україні існує великий потенціал у сфері інформаційних технологій та стартапів, і вкладення в ці напрямки можуть створити нові робочі місця та стимулювати економічний прогрес. Окрім того, міжнародні інвестиції сприяють інтеграції України в світову економіку. Вони допомагають залучити нові технології, знання та досвід, що є критично важливим для підвищення конкурентоспроможності українських компаній на міжнародній арені.

Для залучення інвестицій необхідні сприятливі умови, такі як стабільна політична ситуація, ефективна правова система та прозорість ведення бізнесу. Належне регулювання та захист прав інвесторів є ключовими для створення довірчих відносин і підвищення інвестиційної привабливості України. Активізація інвестиційної діяльності є пріоритетним завданням кожного суб'єкта господарювання з метою забезпечення сталого розвитку. Відповідно виникає потреба в організації і методики обліку і аудиту фінансових інвестицій на українських підприємствах.

Об'єктом дослідження є обліково-звітний і контрольний-аналітичний процеси Приватного акціонерного товариства «Макрохім» (надалі – ПрАТ

«Макрохім»). **Предмет дослідження** – організація обліку та аудиту фінансових інвестицій товариства.

Метою дослідження є розроблення пропозицій з підвищення ефективності обліково-звітного процесу на підприємстві та удосконалення обліку і аудиту фінансових інвестицій.

У процесі магістерського дослідження були означені такі **завдання**:

- розглянути теоретичні аспекти обліку фінансових інвестицій;
- проаналізувати законодавчо-нормативне забезпечення обліку фінансових інвестицій;
- здійснити аналіз фінансового стану ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 рр.;
- дослідити практичні аспекти обліку фінансових інвестицій та запропонувати шляхи удосконалення їх обліку;
- провести аудиторську перевірку фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім»;
- розглянути проблемні аспекти оцінки ефективності фінансових інвестицій та запропонувати шляхи їх вирішення.

Методологія дослідження. Магістерське дослідження проводилось із застосуванням загальнонаукових прийомів і методів дослідження: аналізу і синтезу; індукції і дедукції; комплексного підходу; методи порівняння, графічний та табличний методи; а також логічного аналізу та узагальнення.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові та навчальні джерела українських науковців, які безпосередньо стосуються проблем обліку і аудиту фінансових інвестицій, інформаційні ресурси мережі Internet, а також дані фінансового обліку, фінансової та статистичної звітності ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 рр.

Практичне значення магістерської роботи полягає у можливості використання керівництвом товариства отриманих результатів щодо аудиту фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім» та запропонованих у роботі шляхів вирішення проблемних аспектів оцінки ефективності фінансових інвестицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Економічна сутність фінансових інвестицій

Інвестиції відіграють ключову роль у розвитку економіки України, сприяючи зростанню виробництва, створенню нових робочих місць і підвищенню рівня життя населення. У сучасних умовах, зокрема після викликів, пов'язаних з пандемією, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій є критично важливим для відновлення інфраструктури, модернізації промисловості та розвитку інноваційних технологій. Це також дозволяє Україні інтегруватися в глобальні економічні процеси, що відкриває нові можливості для співпраці та експорту.

Крім того, інвестиції стимулюють розвиток малого та середнього бізнесу, що є основою стабільної економіки. Завдяки підтримці інноваційних проектів, країна може реалізувати свій потенціал у різних сферах, таких як агросектор, інформаційні та екологічні технології. Інвестори, у свою чергу, отримують можливість отримувати прибуток у сприятливому бізнес-середовищі, що формується через законодавчі реформи та поліпшення інвестиційного клімату. Таким чином, інвестиції стають не лише каталізатором економічного зростання, але й основою для сталого розвитку країни.

На сьогодні для економічного розвитку держави обсяг внутрішніх фінансових ресурсів є недостатнім, з огляду на що, привабливими стають кошти інвесторів. Збільшення обсягу інвестицій в економіку України забезпечить прискорення соціально-економічного розвитку регіонів та пріоритетних галузей виробництва. Ключовим чинником при прийнятті інвесторами рішення стосовно інвестування в країну є її інвестиційний клімат, який забезпечує поліпшення умов діяльності інвесторів, розширення механізмів та інструментів здійснення інвестицій [36].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» [5] під інвестиціями розуміють «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект». Такими цінностями можуть бути (рис. 1.1):

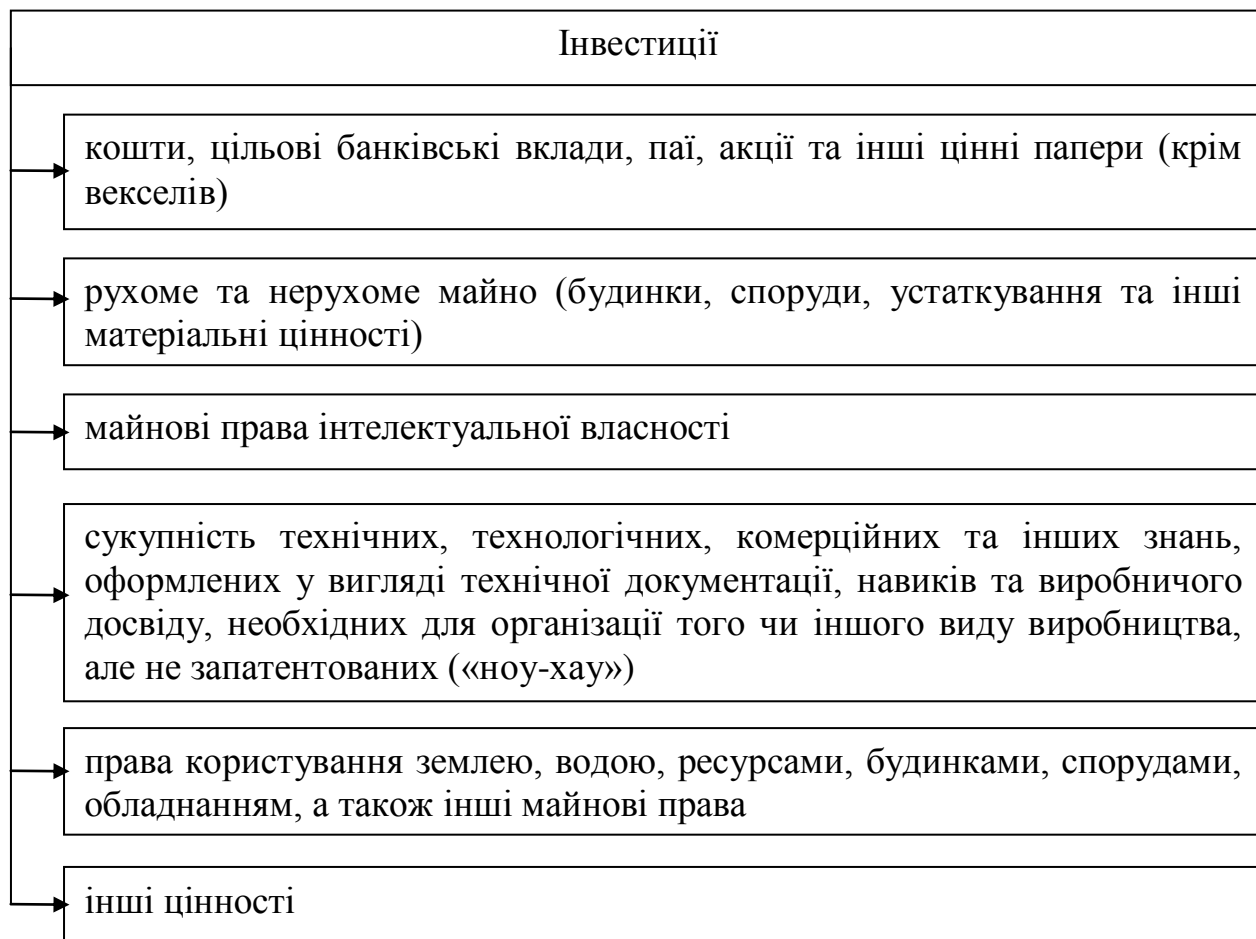

Рис. 1.1. Види інвестицій відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» [5]

Відповідно до Податкового кодексу України [2] під інвестиціями розуміють «господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно».

При цьому інвестиції Податковий кодекс України [2] передбачає поділ інвестицій на капітальні та фінансові. Фінансовими інвестиціями є

«господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів» [2]. Одноставної думки стосовно тлумачення поняття «фінансові інвестиції» українськими науковцями немає (табл. 1.1). Це зумовлено різними підходами до визначення фінансових інвестицій залежно від контексту їх використання. Одні вчені акцентують увагу на тому, що фінансові інвестиції – це вкладення капіталу в цінні папери, з метою отримання прибутку, тоді як інші підкреслюють значення фінансових інструментів як засобу управління ризиками та забезпечення ліквідності.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «фінансові інвестиції» українськими вченими

Джерело	Сутність поняття «фінансові інвестиції»
Голубка Я.В. [27]	Вкладення матеріальних, грошових та інших активів з метою отримання прибутку чи інших вигод
Денисенко М. П. [29]	це вкладення коштів у фінансові активи, тобто придбання суб'єктами господарювання і приватними особами цінних паперів різних емітентів.
Дука А. П. [30]	це вкладення капіталу (коштів чи інших ресурсів) у фінансові активи, тобто фондові та грошові фінансові інструменти, статутні капітали юридичних осіб з метою отримання майбутніх вигод, зокрема у вигляді прибутку (доходу), зростання вартості капіталу і / або часткового чи повного контролю над діяльністю.
Коваленко Ю.М. [36]	Капітал, що вкладається у фондові та грошові фінансові інструменти, статутні капітали юридичних осіб з метою отримання прибутку (доходу) і/або зростання вартості капіталу
Майорова Т.В. [40]	Вкладення коштів у фінансові інструменти, серед яких переважають цінні папери, з метою отримання доходу (прибутку) в майбутньому
Пересада А.А [43]	Вкладення грошей в різні фінансові інструменти (цінні папери, банківські депозити, валюту, коштовні метали і каміння)
Шморгун Н. П., Головко В. І. [53]	це активи, які отримує підприємство з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Фінансові інвестиції є невіддільними від об'єкта вкладання грошових коштів та передбачають окремі їх збереження ще й збільшення їх вартості. Економічна сутність інвестицій проявляється в їх постійному русі, яка полягає в таких перетвореннях: інвестиційні ресурси – вкладання інвестиційних ресурсів – прибуток від інвестиційної діяльності. Відтак саме сукупність цих перетворень є суттю інвестиційної діяльності.

Фінансові інвестиції є активною формою використання інвестиційного капіталу підприємства, яка має свої особливості (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Особливості фінансових інвестицій [34]

Зауважимо, що поняття «фінансові інвестиції» часто плутають з поняттям «фінансові вкладення». Вони мають спільні риси, оскільки обидва пов'язані з використанням капіталу для отримання доходу. Вони передбачають розміщення грошей у різні фінансові інструменти, такі як акції, облігації чи депозитні рахунки, з метою збільшення багатства. Обидва типи діяльності супроводжуються ризиками, оскільки результати можуть варіюватися залежно від ринкових умов та економічної ситуації.

Проте, існують суттєві відмінності між цими поняттями. Фінансові вкладення зазвичай відносяться до короткострокових активів або безпечних

фінансових інструментів, які забезпечують швидкий доступ до капіталу. У свою чергу, фінансові інвестиції охоплюють більш довгострокові проекти, які можуть включати значні ризики, але й обіцяють вищу прибутковість. Ці відмінності впливають на стратегії управління капіталом, адже вкладення часто націлені на стабільність, тоді як інвестиції вимагають активного управління та аналізу ринкових тенденцій.

Наведемо спільні та відмінні риси між поняттями «фінансові вкладення» і «фінансові інвестиції» на рис. 1.3.

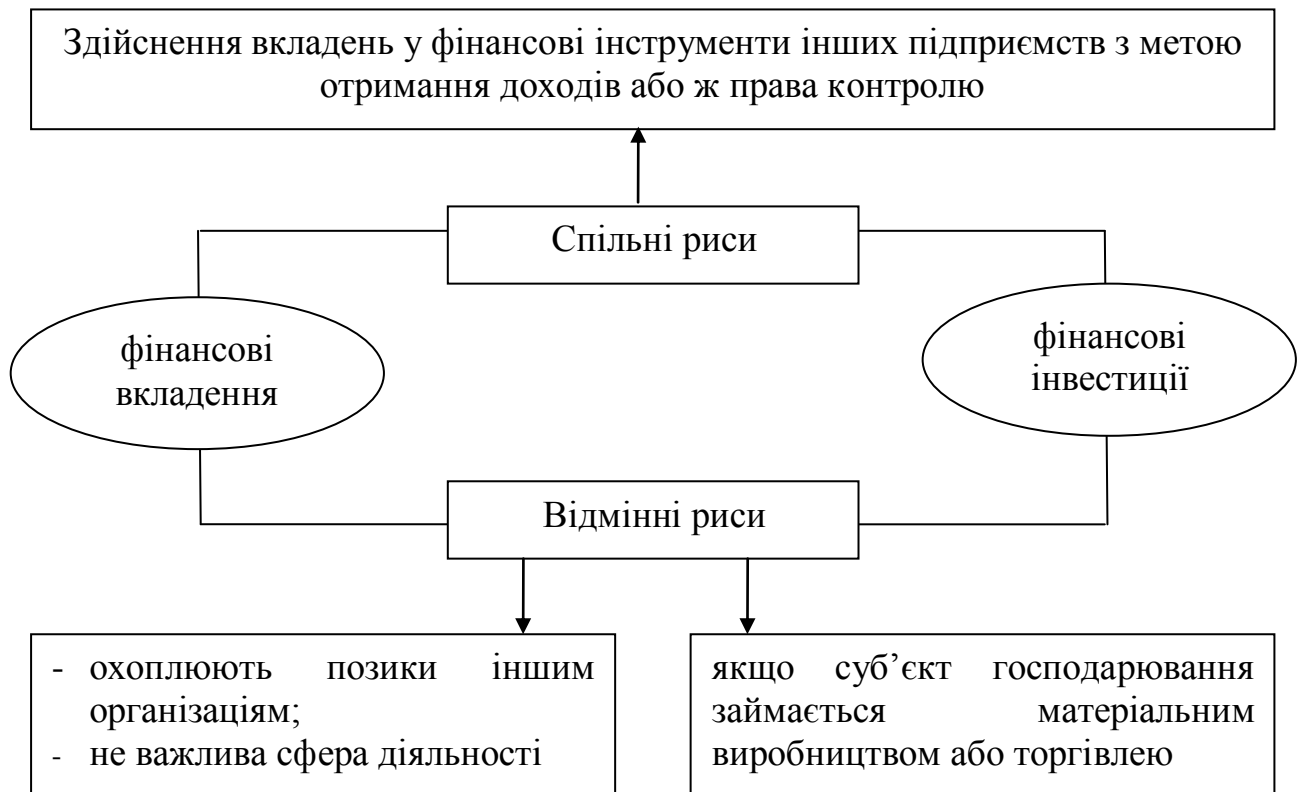

Рис. 1.3. Спільні та відмінні риси між поняттями «фінансові вкладення» і «фінансові інвестиції» [32]

Крім того, фінансові вкладення та фінансові інвестиції мають різні підходи до обліку. У бухгалтерії фінансові вкладення можуть відобразитися як короткострокові активи, тоді як фінансові інвестиції часто класифікуються як довгострокові. Це відображає різний рівень ризику та тривалість терміну, протягом якого капітал залишається в обігу.

Облік фінансових інвестицій потребує дотримання принципів бухгалтерського обліку для забезпечення прозорості та точності фінансової

звітності. Це дозволяє підприємствам адекватно оцінювати свої активи та зобов'язання, що важливо для прийняття управлінських рішень. Правильний облік інвестицій також забезпечує відповідність законодавчим вимогам та стандартам бухгалтерського обліку. Завдяки цьому інвестори отримують достовірну інформацію, що сприяє підвищенню довіри до фінансових звітів.

Наведемо домінуючі принципи обліку фінансових інвестицій у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Домінуючі принципи обліку фінансових інвестицій [31]

Назва принципу	Трактування за Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»	Застосування до процесу організації обліку фінансових інвестицій
Повне висвітлення	Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі	Визначає необхідність розкриття інформації у фінансових звітах, виходячи з того, що її відсутність чи помилкове відображення можуть вплинути на результат реалізації цих рішень. Надання інвестору повної, правдивої інформації сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень та надає можливість оцінити майбутні вигоди або збитки від інвестиційних вкладень.
Безперервність	Оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі	Управлінський персонал, інвестори та власники зацікавлені отримувати достовірну інформацію про стан, вартість активів та зобов'язань підприємства в частині інвестиційної діяльності для прийняття ефективних рішень.
Нарахування	Доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів	Визнання та відображення доходів і витрат від операцій з фінансовими інвестиціями є проблемною ділянкою в обліку, так як здійснення облікових операцій з інвестиціями залежить від мети їх придбання, виду, терміну утримання тощо. Прикладом може бути придбання фінансових інвестицій за ціною нижчою, або вищою, від їх номінальної вартості (премія або дисконт) при поступовому відображенні доходу або витрат та доведенні інвестиції до її номінальної вартості.

Важливим інструментом для розуміння та управління ризиками в інвестиційному процесі є класифікація фінансових інвестицій. Вона дозволяє інвесторам структуровано оцінювати різні активи, визначати їхню ліквідність, доходність та рівень ризику. Завдяки цій систематизації, інвестори можуть більш ефективно формувати свої портфелі, обираючи інвестиційні інструменти, які відповідають їхнім фінансовим цілям та ризиковому профілю.

Відповідно до Податкового кодексу України [2] фінансові інвестиції поділяються на:

- прями інвестиції – господарські операції, які передбачають вкладання грошових коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою;

- портфельні інвестиції – господарські операції, які передбачають придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку.

Окрім того, існує декілька інших варіантів класифікації фінансових інвестицій (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Загальна класифікація фінансових інвестицій підприємства [31]

Класифікаційна ознака	Вид фінансових інвестицій	Опис
1	2	3
За терміном вкладення	Поточні	Термін вкладення не перевищує 3 місяців
	Короткострокові	Термін вкладення від 3 до 12 місяців
	Довгострокові	Термін вкладення 12 місяців
За методом відображення в обліку	Інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі	Довгострокові фінансові інвестиції в дочірні або асоційовані підприємства
	Інвестиції, що обліковуються за справедливою вартістю	Довгострокові фінансові інвестиції, придбані за грошові кошти або в обмін на цінні папери власної емісії
	Інвестиції, що обліковуються за собівартістю	Довгострокові фінансові інвестиції, вартість яких неможливо встановити на дату балансу
	Інвестиції, що обліковуються за амортизованою собівартістю	Довгострокові фінансові інвестиції, що не є інвестиціями в дочірні або асоційовані підприємства

Продовж. табл. 1.3

1	2	3
За об'єктами інвестування	Корпоративні права	Сукупність майнових і немайнових прав акціонера - власника акцій товариства, які впливають з права власності на акції
	Цінні папери	Документи установленної форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.
	Деривативи	Документи, що засвідчують право та/або зобов'язання придбати чи продати у майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах
	Інші фінансові інвестиції	Інвестиції, що не включено до попередніх видів фінансових інвестицій
За формою інвестування	Прямі	Господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою.
	Портфельні	Господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку
За територіальною належністю інвестора	Приватні	Вкладення, здійснені приватними або юридичними особами, вітчизняними підприємствами, організаціями недержавної форми власності
	Державні	Вкладення, здійснені органами державної влади, державними підприємствами та організаціями
	Іноземні	Вкладення, здійснені іноземними громадянами, юридичними особами, державами

Класифікація фінансових інвестицій допомагає в аналізі ринкових тенденцій і оцінці макроекономічних впливів. Розуміння, які інвестиційні інструменти належать до певної категорії, дозволяє з легкістю адаптувати стратегії в умовах змінюваного ринкового середовища. Це особливо актуально в контексті глобалізації фінансових ринків, де коливання в одній країні можуть мати значний вплив на інші.

Класифікація також є важливою для регуляторів та аналітиків, оскільки вона забезпечує прозорість ринку та підвищує рівень захисту інвесторів.

Розуміючи, як різні фінансові інструменти взаємодіють між собою, регулятори можуть краще оцінювати ризики та запобігати фінансовим кризам. Таким чином, чітка класифікація фінансових інвестицій сприяє стабільності ринку та зміцненню довіри інвесторів.

Фінансові інвестиції можуть надходити з різних джерел, які забезпечують капітал для розвитку бізнесу або проектів та забезпечують різні рівні ризику, доходності та контролю, що дозволяє інвесторам обирати оптимальні рішення відповідно до їхніх цілей та потреб. Розглянемо ключові джерела надходження фінансових інвестицій, які формують їх первісну вартість, на рис. 1.4.

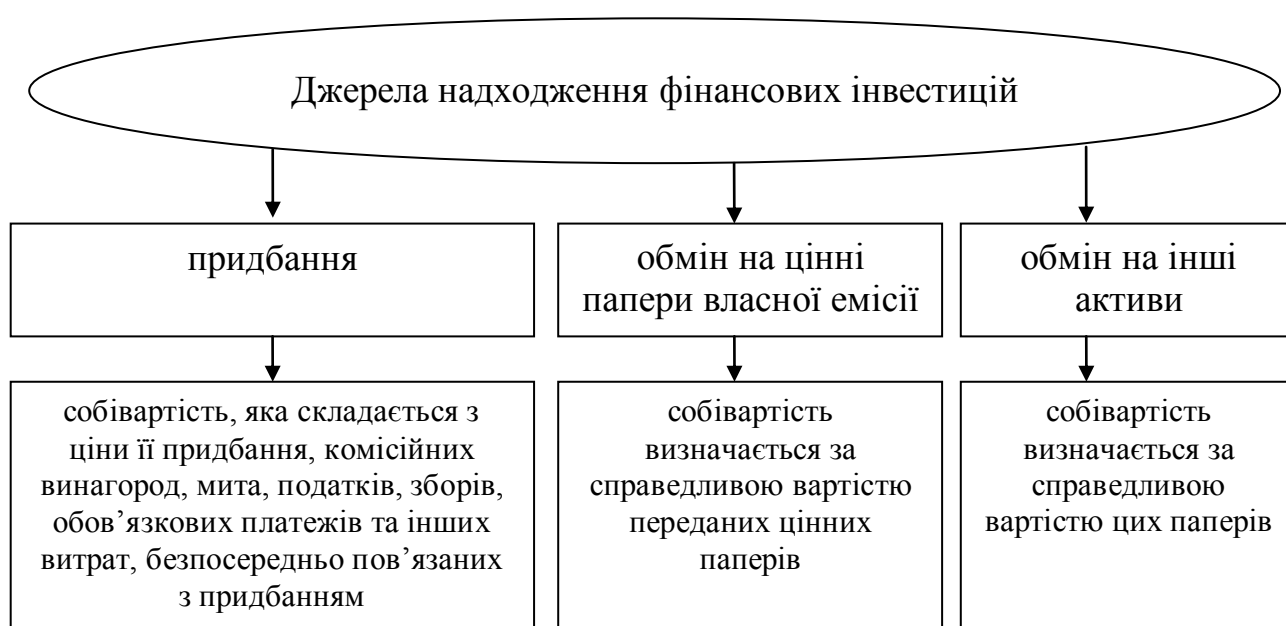

Рис. 1.4. Джерела надходження фінансових інвестицій [15]

Важливим етапом організації обліку фінансових інвестицій є їх оцінка, яку здійснюють різними методами залежно від способу їх придбання, на дату балансу та вибуття. Так, на дату балансу фінансові інвестиції оцінюються за собівартістю або справедливою вартістю, залежно від категорії інвестицій. Для інвестицій у дочірні та асоційовані підприємства, якщо є обґрунтовані докази зниження вартості, необхідно провести тест на знецінення. У такому разі активи оцінюються за нижчою з двох величин: собівартістю або справедливою вартістю [15].

Щодо інших фінансових інвестицій, вони оцінюються за справедливою вартістю на дату балансу. Якщо справедлива вартість не може бути точно визначена, інвестиції можуть бути оцінені за собівартістю, з можливістю визнання знецінення у випадку зниження вартості активів. Важливим є також документування методів оцінки та їх підстав, що забезпечує прозорість і достовірність фінансової звітності підприємства [35].

Наведемо на рис. 1.5 процес оцінки фінансових інвестицій.

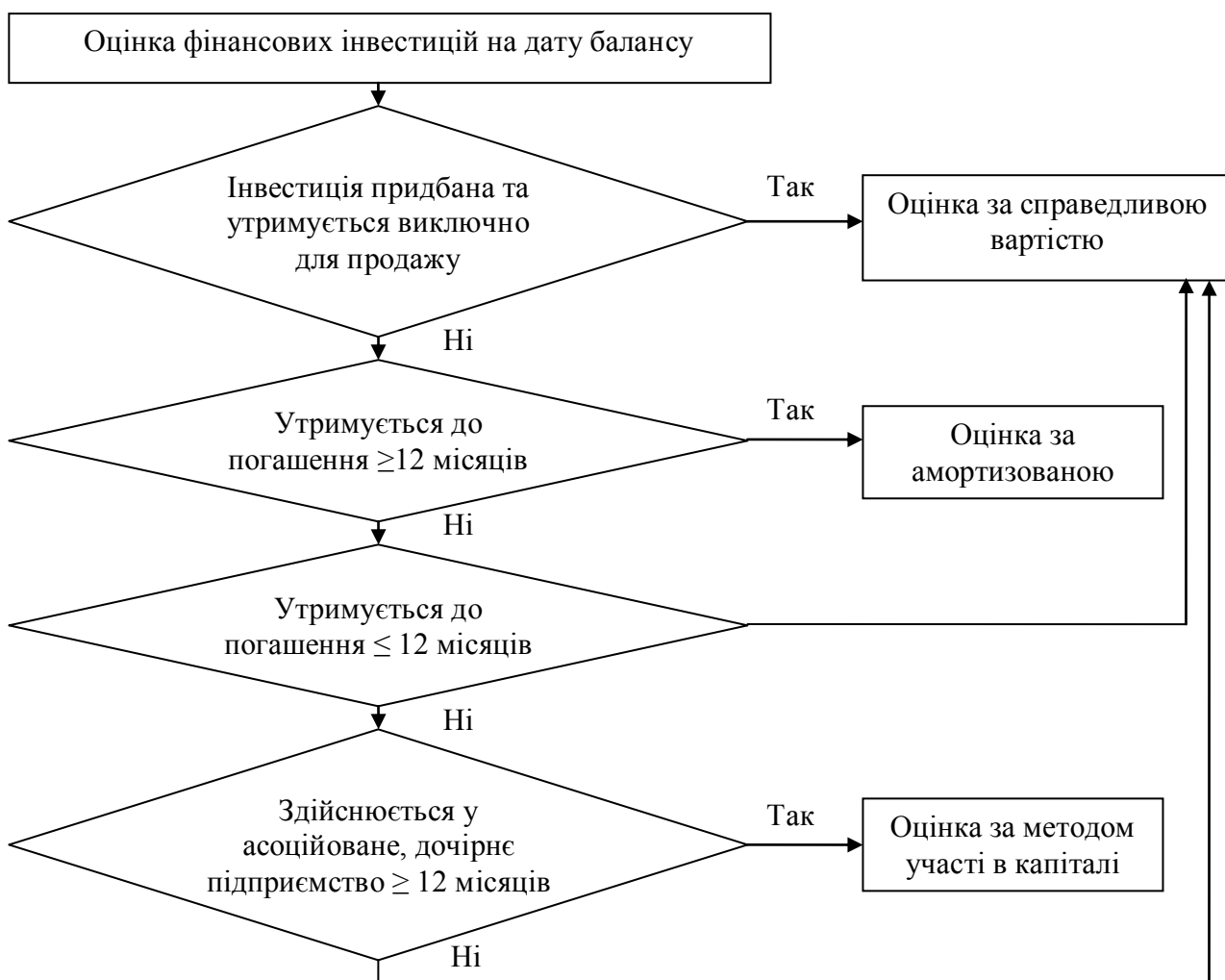

Рис. 1.5. Алгоритм оцінки фінансових інвестицій [28]

Отже, оцінка фінансових інвестицій на дату балансу відповідно до НП(С)БО 12 є складним процесом, що передбачає використання різних методів залежно від типу інвестицій та їх цілей. Важливо правильно вибрати метод оцінки для адекватного відображення фінансового стану підприємства у звітності.

Важливою для суб'єктів господарювання є організація бухгалтерського обліку фінансових інвестицій, оскільки вона забезпечує чітке та систематизоване відображення всіх інвестиційних операцій. Це дозволяє не лише контролювати капітал, але й забезпечує прозорість фінансової звітності. Відповідний облік фінансових інвестицій допомагає підприємству аналізувати ефективність використання ресурсів і приймати обґрунтовані рішення щодо подальших інвестицій. Окрім того, правильна організація обліку дозволяє своєчасно виявляти ризики та знецінення активів. Регулярний моніторинг інвестиційних портфелів і їх оцінка на дату балансу допомагають виявляти зміни в ринкових умовах і коригувати стратегію управління активами. Це є особливо важливим у динамічному бізнес-середовищі, де фінансові умови можуть швидко змінюватися.

Завдяки ефективному бухгалтерському обліку фінансових інвестицій підприємство може також забезпечити дотримання вимог регуляторів та стандартів фінансової звітності. Це підвищує довіру інвесторів і партнерів, що, в свою чергу, може позитивно вплинути на репутацію компанії на ринку. Таким чином, організація обліку фінансових інвестицій не лише сприяє внутрішньому управлінню, а й впливає на зовнішні зв'язки підприємства.

1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку фінансових інвестицій

Законодавчо-нормативне регулювання фінансових інвестицій є необхідним для забезпечення стабільності та прозорості ринку. Воно створює чіткі правила гри для всіх учасників ринку, що дозволяє зменшити ризики шахрайства, маніпуляцій і зловживань. Регулювання також сприяє захисту прав інвесторів, особливо дрібних, забезпечуючи їм доступ до інформації про інвестиційні інструменти та їх ризики. Це формує довіру до фінансових ринків і сприяє залученню капіталу.

Законодавчо-нормативні документи, які регламентують здійснення та фінансових інвестицій, визначають вимоги до корпоративного управління, фінансової звітності та прозорості, що допомагає підвищити рівень професіоналізму серед учасників ринку. Також дотримання суб'єктами господарювання міжнародних стандартів регулювання в умовах глобалізації та інтеграції фінансових ринків стає ще більш важливим для залучення іноземних інвестицій і підтримання конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Розглянемо основні законодавчо-нормативні документи, які регламентують здійснення та облік фінансових інвестицій у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Законодавчо-нормативна база з обліку фінансових інвестицій

Нормативний документ, ким і коли виданий	Короткий зміст
1	2
1. Господарський кодекс України від 13.01.2003р. №436-IV [1]	Визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації та здійснення господарської діяльності. Обґрунтовуються доцільність інвестицій в інноваційну діяльність і форми такого інвестування.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. за №2755-IV [2]	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування. Зазначається, що фінансові інвестиції – це господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів.
3. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [3]	Регулює правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні і спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» від 16.07.1999р. за № 996-XIV [4]	Визначає правові засади та регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 10.12.1991 р. №1955-XII [5]	Визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, у т.ч. щодо фінансових інвестицій.
6. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» №475/96-ВР від 30.10.1996 р. [6]	Визначає правові засади здійснення державного регулювання ринку цінних паперів та державного контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних в Україні.

Продовж. табл. 1.4

1	2
7. Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 93/96-ВР від 19.03.1996р. [7]	Визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів і положень законодавства України.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. за №291 [8]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків, бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності. Вказується, що для обліку фінансових інвестицій призначені рахунки 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 35 «Поточні фінансові інвестиції».
9. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.1995р. [19]	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності.
10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р. [20]	Визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань, зокрема фінансових інвестицій.
11. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 [21]	Застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ та підприємств, які застосовують МСФЗ). Зазначається, у статті «Довгострокові фінансові інвестиції» відображаються фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. У цій статті виділяються фінансові інвестиції, які згідно з відповідними НП(С)БО обліковуються методом участі в капіталі. У цій статті також окремо наводиться заборгованість за внесками до статутних капіталів суб'єктів господарювання, на яку зменшується сума інших фінансових інвестицій. У статті «Поточні фінансові інвестиції» відображають фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент, а також сума довгострокових фінансових інвестицій, які підлягають погашенню протягом 12 місяців з дати балансу.

У табл. 1.5 окремо розглянемо національні і міжнародні стандарти, які регулюють облік фінансових інвестицій. Ці стандарти забезпечують різноманітні підходи до обліку та оцінки фінансових інвестицій, що може впливати на фінансову звітність суб'єктів господарювання, їх прозорість та довіру з боку інвесторів.

Таблиця 1.5

Національні і міжнародні стандарти, які регулюють облік
фінансових інвестицій

Стандарт	Короткий зміст
1. Н(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [14]	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, у т.ч. і щодо фінансових інвестицій.
2. НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [15]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції, операції із спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності.
3. НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [16]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності.
4. Н(П)БО 15 «Дохід» [17]	Регулює визнання доходу від фінансових інвестицій, таких як дивіденди та проценти.
5. НП(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» [18]	Визначає методологічні засади формування інформації про операції пов'язаних сторін та її розкриття у фінансовій звітності.
6. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [9]	Регулює визнання та оцінку фінансових активів і зобов'язань, включаючи фінансові інвестиції. Він дозволяє оцінювати активи за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю.
7. МСФЗ 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність» [10]	Регулює облік дочірніх компаній та асоційованих підприємств у консолідованій звітності.
8. МСФЗ 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» [11]	Описує метод участі в капіталі для обліку інвестицій у асоційовані підприємства.
9. МСФЗ 31 «Частки у спільних підприємствах» [12]	Регулює облік інвестицій у спільні підприємства.
10. МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: подання» [13]	Визначає вимоги до подання інформації про фінансові інструменти у фінансовій звітності.

Зауважимо, що міжнародні і національні стандарти обліку мають відмінності, які безпосередньо впливають на методи оцінки, класифікацію та відображення фінансових інвестицій у звітності господарюючих суб'єктів (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Відмінності між національними та міжнародними стандартами обліку
фінансових інвестицій

Показник	Вимоги НП(С)БО	Вимоги МСФЗ
Методи оцінки	Згідно з П(С)БО 12, фінансові інвестиції оцінюються за собівартістю або справедливою вартістю на дату балансу. Якщо справедливу вартість не можна достовірно визначити, інвестиції відображаються за собівартістю з урахуванням зменшення їх корисності	МСФЗ передбачають більш гнучкі підходи до оцінки. Наприклад, МСФЗ 9 "Фінансові інструменти" дозволяє оцінювати фінансові активи за справедливою вартістю через прибуток або збиток, а також за амортизованою собівартістю в залежності від намірів управлінців щодо використання активів
Класифікація фінансових інвестицій	Класифікація базується на термінах утримання (довгострокові та короткострокові фінансові інвестиції) і методах обліку (метод участі в капіталі для асоційованих підприємств)	МСФЗ пропонують більш деталізовану класифікацію, включаючи категорії для активів, які утримуються для торгівлі, для погашення або для продажу
Визнання доходу	Дохід від фінансових інвестицій визнано на основі історичної вартості без урахування частки в прибутках асоційованих підприємств після дати придбання	МСФЗ вимагають коригування вартості інвестицій відповідно до частки інвестора в прибутках або збитках асоційованих підприємств з моменту придбання
Прозорість і звітність	Спостерігається менша прозорість у фінансовій звітності, що може впливати на довіру іноземних інвесторів	Сприяють підвищенню прозорості та зрозумілості фінансової інформації, що є важливим для залучення іноземних інвестицій

Отже, основні відмінності між національними та міжнародними стандартами обліку фінансових інвестицій стосуються методів оцінки, класифікації активів, визнання доходу та рівня прозорості. Інтеграція міжнародних стандартів може позитивно вплинути на довіру до українських компаній з боку іноземних інвесторів.

Висновки до розділу 1

Фінансові інвестиції представляють собою вкладення коштів у різні фінансові активи з метою отримання доходу або приросту капіталу в майбутньому. Вони є важливим елементом фінансового управління, оскільки дозволяють підприємствам та інвесторам оптимізувати свої ресурси, управляти ризиками і досягати стратегічних цілей, а також сприяють розвитку ринку капіталу, забезпечуючи ліквідність і можливості для фінансування бізнесу.

Українські вчені по-різному тлумачать поняття «фінансові інвестиції», що зумовлено різними підходами до аналізу та оцінки цього явища. Деякі дослідники акцентують увагу на фінансових інструментах, вважаючи їх основними об'єктами інвестування. Інші науковці розглядають фінансові інвестиції у більш широкому контексті, включаючи як короткострокові, так і довгострокові вкладення, що можуть охоплювати різні активи та фінансові інститути. Ця різноманітність підходів підкреслює складність і багатогранність теми, що потребує подальшого узгодження термінології та концептуальних основ для забезпечення більш чіткого розуміння фінансових інвестицій в українській економіці.

Законодавчо-нормативна база з обліку фінансових інвестицій в Україні складається з низки актів, які регулюють процеси обліку, оцінки та звітності щодо цих активів і є необхідною для забезпечення узгодженості та надійності фінансової інформації. Основним нормативним документом є НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», яке визначає правила класифікації та оцінки фінансових інвестицій на різних етапах їхнього життя. Цей стандарт встановлює вимоги до документального оформлення, а також до відображення фінансових інвестицій у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності, що сприяє прозорості і довірі до фінансових звітів суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

2.1. Фінансово-економічна характеристика ПрАТ «Макрохім»

Приватне акціонерне товариство «Макрохім» (ПрАТ «Макрохім») є провідним українським підприємством, яке займається постачанням хімічної сировини та комплексним оснащенням лабораторій для різноманітних галузей промисловості. Підприємство засноване у лютому 1997 року.

Постійними клієнтами підприємства є понад 10 000 підприємств та організацій з усієї України. ПрАТ «Макрохім» забезпечує високоякісною хімічною продукцією підприємства всіх галузей промисловості. Розмір статутного капіталу юридичної особи становить 25 680 000 грн.

Товариство пропонує найкращі цінові пропозиції за рахунок прямих контрактів з виробниками хімічної продукції та власного імпорту на територію України. Напрямок діяльності по будівництву та оснащенню лабораторій пропонує повний комплекс оснащення лабораторії будь-якого рівня, починаючи з проектування лабораторії та закінчуючи підготовкою необхідних документів для її акредитації.

ПрАТ «Макрохім» також приділяє значну увагу якості своєї продукції та послуг. Підприємство має систему управління якістю, що забезпечує високий рівень задоволеності клієнтів та стабільність усіх процесів. Крім того, компанія постійно розширює асортимент товарів і послуг, щоб відповідати сучасним потребам ринку та вимогам своїх партнерів. Завдяки висококваліфікованим спеціалістам, інноваційним підходам та надійним партнерам ПрАТ «Макрохім» залишається лідером у сфері постачання хімічної сировини та лабораторного обладнання в Україні.

Відповідно до Статуту товариство може займатись такими видами діяльності (рис. 2.1).

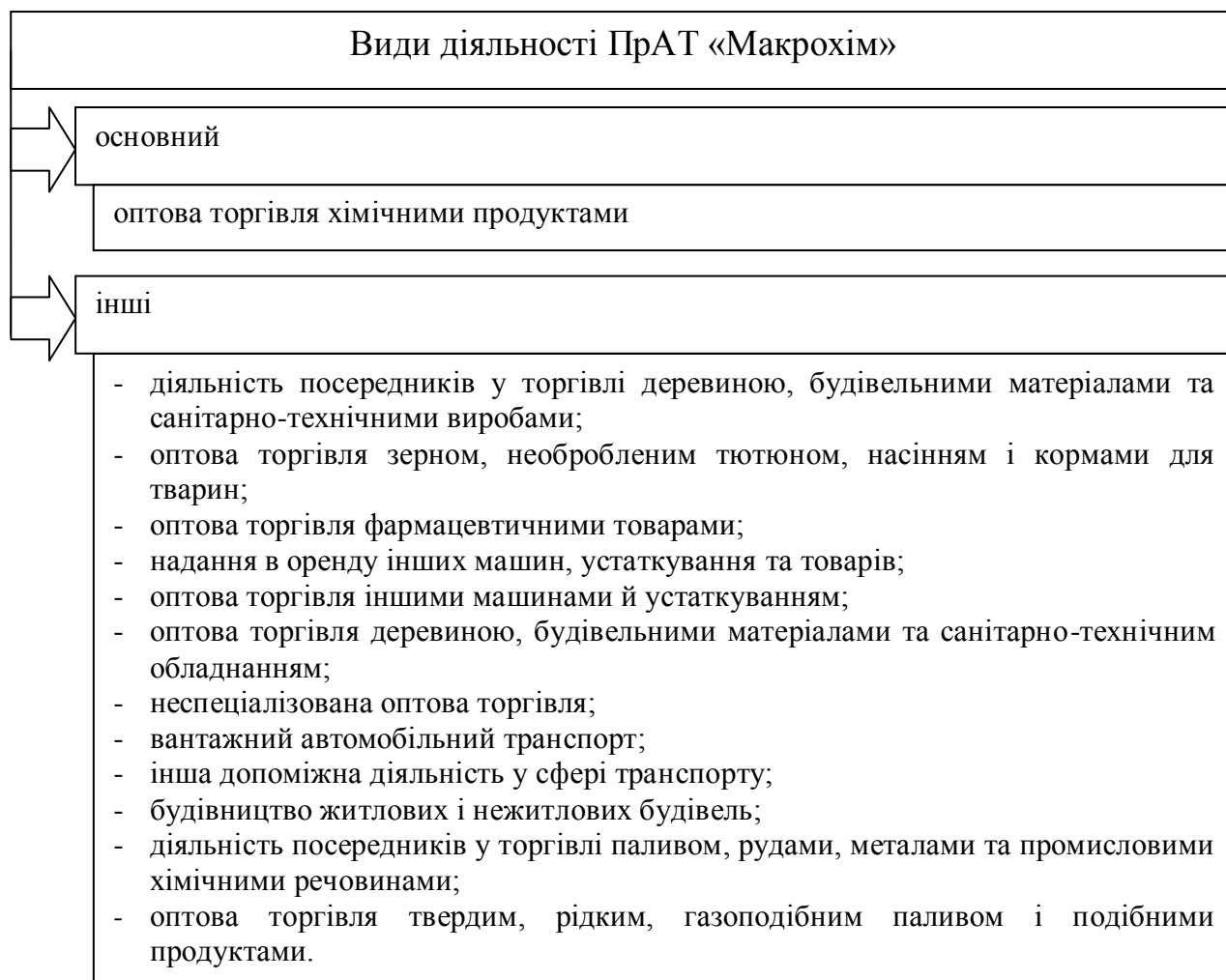

Рис. 2.1. Види діяльності ПрАТ «Макрохім»

Важливим інструментом для підприємства є фінансовий аналіз, завдяки якому керівництво підприємства може виявити сильні та слабкі сторони у своїй діяльності, відстежувати динаміку змін, визначати рівень ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості. Це допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення, планувати майбутні інвестиції, залучати фінансування та уникати потенційних ризиків. Окрім того, фінансовий аналіз є важливим інструментом для залучення інвесторів, оскільки він надає їм чітке уявлення про перспективи розвитку підприємства.

Проаналізуємо діяльність товариства за 2021-2023 роки. Для цього здійснимо горизонтальний і вертикальний аналіз балансу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Порівняльний аналітичний баланс ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Абс. відхилення		Відн. відхилення	
	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	2022 /2021	2023 /2022	2022 /2021	2023 /2022
Необоротні активи	111362	8,4	151954	15,6	109481	6,2	+40592	-42473	136,5	72,0
Оборотні активи:	1217640	91,6	822128	84,4	1650404	93,8	-395512	+828276	67,5	200,7
- запаси	614557	50,5	440728	53,6	523014	31,7	-173829	+82286	71,7	118,7
- дебіторська заборгованість	545577	44,8	326918	39,8	282312	17,1	-218659	-44606	59,9	86,4
- гроші та їх еквіваленти	38031	3,1	36985	4,5	824342	49,9	-1046	+787357	97,2	2228,9
- поточні фінансові інвестиції	-	-	5786	0,7	5786	0,4	+5786	-	-	100,0
- інші оборотні активи	19475	1,6	11711	3,6	14950	0,9	-7764	+3239	60,1	127,7
АКТИВ	1329002	100	974082	100	1759885	100	-354920	+785803	73,3	180,7
Власний капітал	107958	8,1	110346	11,3	113503	6,4	+2388	+3157	102,2	102,9
Довгострокові зобов'язання	4327	0,3	1228	0,1	0	0,0	-3099	-1228	28,4	-
Поточні зобов'язання і забезпечення:	1216717	91,6	862508	88,5	1646382	93,6	-354209	+783874	70,9	190,9
- короткострокові кредити банків	16000	1,3	-	-	-	-	-16000	-	0,0	-
- поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	261399	21,5	108237	12,5	146918	8,9	-153162	+38681	41,4	135,7
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	330	-	734	0,1	1016	0,1	+404	+282	222,4	138,4
- інші поточні зобов'язання	938988	77,2	753537	87,4	1498448	91,0	-185451	+744911	80,2	198,9
ПАСИВ	1329002	100	974082	100	1759885	100	-354920	+785803	73,3	180,7

Дані табл. 2.1 свідчать, що загальна сума активів та пасивів ПрАТ «Макрохім» зросла з 132 900 тис. грн. у 2021 році до 175 958 тис. грн. у 2023 році, що становить приріст на 43 058 тис. грн. (або 32,4%). Це свідчить про збільшення обсягів діяльності підприємства.

Сума необоротних активів зменшилася з 11 136 тис. грн. у 2021 році до 6 694 тис. грн. у 2023 році, що становить зниження на 4 442 тис. грн. (або 39,9%). Частка необоротних активів у структурі активів також зменшилася з 8,4% у 2021 році до 6,2% у 2023 році, що свідчить про зниження інвестицій у довгострокові активи.

Оборотні активи ПрАТ «Макрохім» значно зросли: з 121 764 тис. грн. у 2021 році до 149 557 тис. грн. у 2023 році, що складає приріст на 27 793 тис. грн. (або 22,8%). Найбільший приріст показує стаття «грошові та їх еквіваленти», яка зросла на 50,3% (або на 47 046 тис. грн.) у порівнянні з 2021 роком.

Покажемо динаміку необоротних і оборотних активів на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка необоротних і оборотних активів ПрАТ «Макрохім»

Так як предметом нашого дослідження є фінансові інвестиції, які є активною формою використання інвестиційного капіталу підприємства, проаналізуємо їх динаміку станом на кінець року (рис. 2.3).

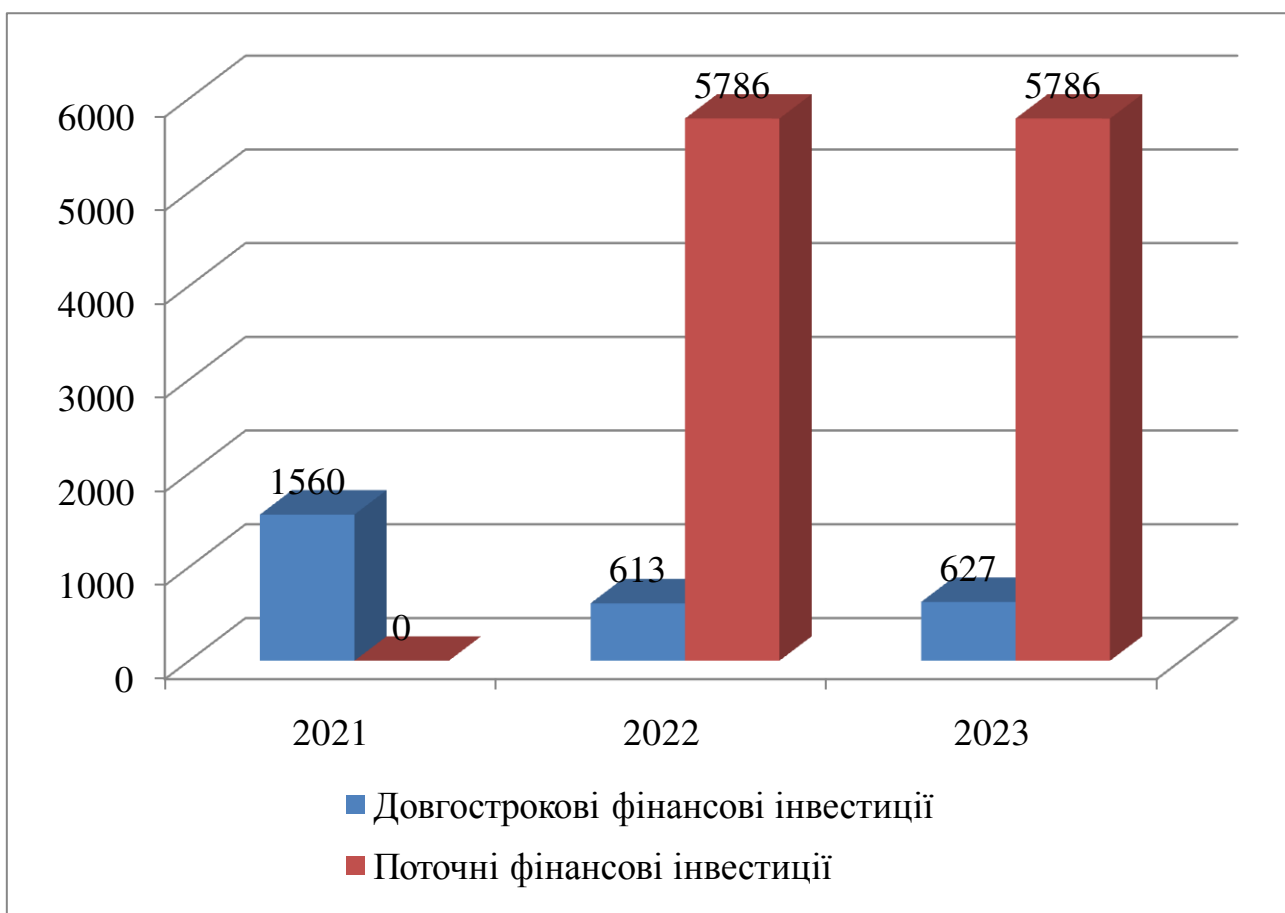

Рис. 2.3. Динаміка фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім»

Дані рис. 2.3. свідчать, що товариство вкладає як довгострокові, які представлені частками у статутному капіталі інших підприємств, так і поточні інвестиції (облігації). У 2021 році сума довгострокових інвестицій ПрАТ «Макрохім» становила 1560 тис. грн, але у 2022 році цей показник зменшився до 613 тис. грн, що свідчить про скорочення інвестицій в довгострокові активи на 947 тис. грн (приблизно 60,7%). У 2023 році спостерігається незначне збільшення до 627 тис. грн, але рівень залишається нижчим, ніж у 2021 році.

Протягом усього аналізованого періоду поточні інвестиції стабільно становлять 5786 тис. грн у 2022 та 2023 роках, тоді як у 2021 році їх не було. Це може свідчити про зміну інвестиційної стратегії підприємства, яке почало активно вкладати кошти у короткострокові активи з 2022 року.

Загалом, з 2022 року спостерігається зниження довгострокових інвестицій та стабільний рівень поточних інвестицій. Це може свідчити про орієнтацію ПрАТ «Макрохім» на більш короткострокові фінансові вкладення, що

потенційно забезпечує більшу ліквідність, але може зменшити довгострокову фінансову стабільність.

У структурі оборотних активів у 2023 році найбільшу частку становлять гроші та їх еквіваленти – 49,9%, на другому місці запаси (31,7%), а на третьому – дебіторська заборгованість (17,1%), що наочно видно на рис. 2.4.

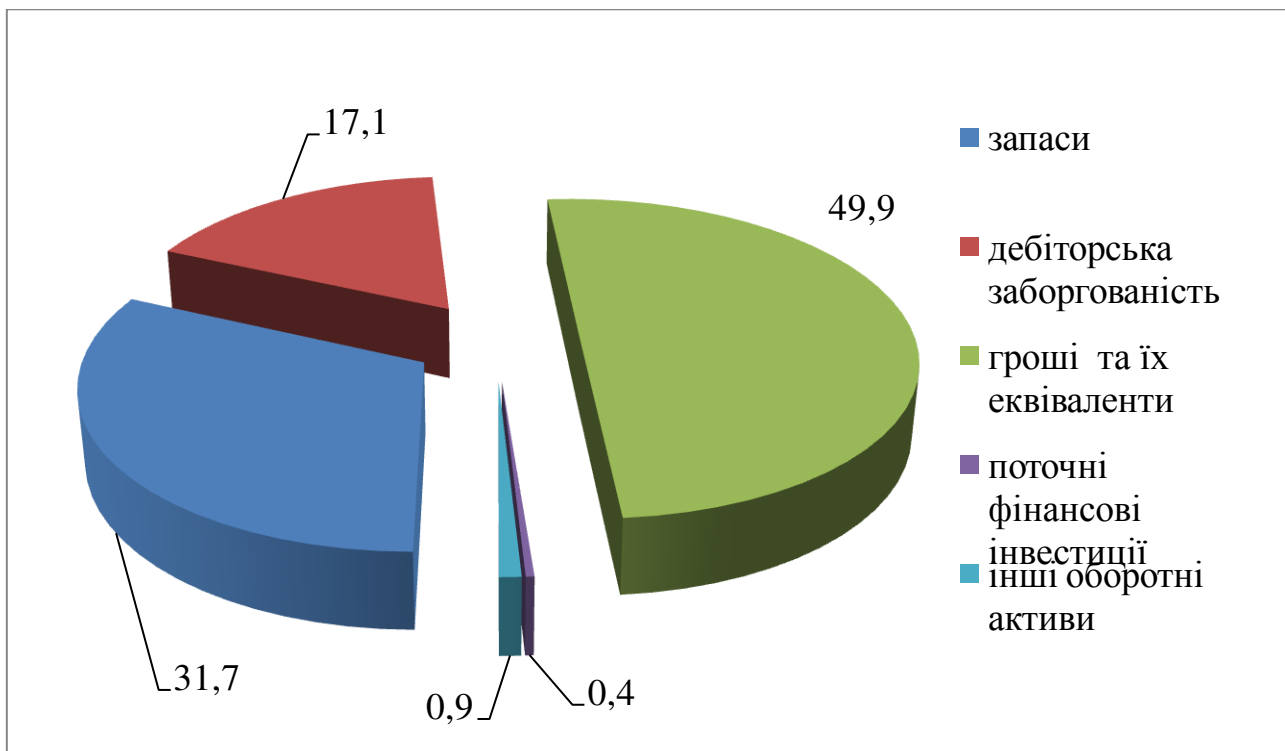

Рис. 2.4. Структура оборотних активів ПрАТ «Макрохім» у 2023 р.

Щодо джерел формування активів підприємства, з табл. 2.1 бачимо, що власний капітал знизився з 14 750 тис. грн. у 2021 році до 11 137 тис. грн. у 2023 році (зменшення на 3 613 тис. грн. або на 24,5%), що свідчить про зниження частки власного капіталу в структурі пасивів. Довгострокові зобов'язання залишаються на одному рівні впродовж усього періоду – 43 270 тис. грн., без змін у структурі пасивів. Поточні зобов'язання ПрАТ «Макрохім» суттєво збільшилися з 104 880 тис. грн. у 2021 році до 146 716 тис. грн. у 2023 році, що становить приріст на 41 836 тис. грн. (або 39,9%).

Загалом фінансова структура ПрАТ «Макрохім» свідчить про зростання оборотних активів, особливо в частині грошових коштів, що може вказувати на збільшення ліквідності. Проте, зниження власного капіталу та зростання

поточних зобов'язань свідчать про підвищення залежності від зовнішніх джерел фінансування, що може негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства в довгостроковій перспективі.

Провівши горизонтальний і вертикальний аналіз балансу ПрАТ «Макрохім», проаналізуємо, як формувались його фінансові результати (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка формування чистого прибутку ПрАТ «Макрохім», тис. грн.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2022	2023	2023	2022 /2021	2023 /2022
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	957826	989389	1056003	+31563	+66614
Собівартість реалізованих товарів	788770	815984	895050	+27214	+79066
Валовий прибуток	169056	173405	160953	+4349	-12452
Інші операційні доходи	5609	9523	19803	+3914	+10280
Адміністративні витрати	87582	79189	88167	-8393	+8978
Витрати на збут	69933	81425	77478	+11492	-3947
Інші операційні витрати	3163	19637	11364	+16474	-8273
Інші фінансові доходи	679	5921	112	+5242	-5809
Інші доходи	3	-	-	-3	-
Фінансові витрати	9758	556	1	-9202	-555
Інші витрати	116	-	-	-116	-
Податок на прибуток	926	644	701	-282	+57
Чистий прибуток (збиток)	3869	2388	3157	-1481	+769

На основі даних табл. 2.2 бачимо, що чистий дохід від реалізації ПрАТ «Макрохім» поступово зростав: з 957 826 тис. грн. у 2021 році до 1 056 003 тис. грн.. у 2023 році, що свідчить про зростання обсягів продажів. Собівартість також зросла з 788 770 тис. грн.. у 2021 році до 895 050 тис. грн.. у 2023 році, що становить приріст на 106 280 тис. грн.. (приблизно 13,5%). Це означає, що витрати на виробництво продукції зросли швидше, ніж дохід, що може негативно впливати на валовий прибуток.

Чистий прибуток ПрАТ «Макрохім» збільшився з 2 388 тис. грн. у 2021 році до 3 57 тис. грн. у 2023 році. Це зростання є позитивним результатом, проте прибутковість залишається на відносно низькому рівні порівняно з

обсягом діяльності. Таким чином, незважаючи на те, що дохід від реалізації продукції зріс, основний прибуток ПрАТ «Макрохім» був дещо обмежений через зростання собівартості продукції. Проте, завдяки скороченню фінансових витрат та збільшенню інших операційних доходів, підприємство змогло досягти деякого зростання чистого прибутку у 2023 році.

Для оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання за рахунок наявних активів проводять аналіз ліквідності. Здійснимо аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Макрохім» на основі даних, наведених у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Оцінка ліквідності балансу ПрАТ «Макрохім»

Актив	Роки		Пасив	Роки		Надлишок або недостача	
	2022	2023		2022	2023		
1. Найбільш ліквідні активи (А1)	36985	824342	1. Негайні пасиви (П1)	862508	1646382	-825523	-822040
2. Активи, що швидко реалізуються (А2)	326918	282312	2. Короткострокові пасиви (П2)	-	-	326918	282312
3. Активи, що реалізуються повільно (А3)	440728	523014	3. Довгострокові пасиви (П3)	1228	-	439500	523014
4. Активи, що важко реалізуються (А4)	151954	109481	4. Постійні пасиви (П4)	110346	113503	41608	-4022
Баланс	956585	1739149	Баланс	974082	1759885	X	X

Дані табл. 2.3 свідчать, що баланс ПрАТ «Макрохім» є частково ліквідним, оскільки виконується тільки друге і третє співвідношення між групами активів А1 і пасивів П1, а саме $A2 > P2$ і $A3 > P3$.

У табл. 2.4 розрахуємо і проаналізуємо коефіцієнти ліквідності ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.4

Оцінка показників ліквідності ПрАТ «Макрохім»

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Нормативний рівень
	2022	2023	2023	2022 /2021	2023 /2022	
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,00	0,95	1,00	-0,05	0,05	0,2-0,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,48	0,42	0,67	-0,06	0,25	0,7-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,04	0,50	0,01	0,46	2-2,5

Розраховані у табл. 2.4 коефіцієнти ліквідності свідчать про покращення фінансового стану підприємства у 2023 році порівняно з 2022 роком. Зростання коефіцієнтів ліквідності вказує на те, що підприємство стало більш фінансово стійким і здатним швидше реагувати на зобов'язання.

Проаналізуємо рентабельність підприємства, як один з показників, який дозволяє оцінити ефективність його діяльності, прибутковість та здатність генерувати прибуток від вкладених ресурсів. Рентабельність є важливим індикатором фінансового стану підприємства, оскільки показує, наскільки ефективно використовуються активи та інші ресурси для отримання доходу. Розраховані показники рентабельності ПрАТ «Макрохім» наведемо у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники рентабельності ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2022	2023	2023	2022 /2021	2023 /2022	2022 /2021	2023 /2022
Чистий прибуток, тис. грн.	3869	2388	3157	-1481	769	61,7	132,2
Середня сума загального капіталу, тис. грн.	1296768	1151542	1366984	-145226	215442	88,8	118,7
Середня сума оборотного капіталу, тис. грн.	1188061	1019884	1236266	-168177	216382	85,8	121,2
Середня сума основного капіталу, тис. грн.	108708	131658	130718	22951	-941	121,1	99,3

Продовж. табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Рентабельність, у % до							
- загального капіталу	0,3	0,21	0,23	-0,09	+0,02	69,51	111,37
- оборотного капіталу	0,33	0,23	0,26	-0,09	+0,03	71,90	109,06
- основного капіталу	3,56	1,81	2,42	-1,75	+0,6	50,96	133,15
- реалізації	0,4	0,24	0,3	-0,16	+0,06	59,75	123,86

Зниження рентабельності загального капіталу ПрАТ «Макрохім» у 2023 році порівняно з 2022 роком може свідчити про зниження ефективності використання загального капіталу підприємства. Рентабельність оборотного капіталу відображає прибутковість коштів, вкладених в оборотні активи. Зменшення цього показника в 2023 році свідчить про те, що підприємство використовує оборотний капітал менш ефективно, хоча є деяке покращення у 2023 році (на 0,03). Зниження рентабельності основного капіталу у 2023 році порівняно з 2022 роком є суттєвим і свідчить про зниження прибутковості від використання основних активів. Невелике покращення у другому періоді 2023 року може вказувати на позитивні зміни в управлінні необоротними активами.

Загалом, зниження рентабельності в 2023 році порівняно з 2022 роком свідчить про погіршення ефективності використання ресурсів та зниження прибутковості підприємства. Це може бути результатом зростання витрат, зменшення доходу або неефективного управління активами. Невеликі покращення у 2023 році вказують на потенційні позитивні зміни, проте загальна тенденція потребує уваги керівництва ПрАТ «Макрохім» для підвищення рентабельності та фінансової стійкості підприємства.

На останок розглянемо фінансову стійкість підприємства, яка свідчить про його здатність стабільно функціонувати в довгостроковій перспективі, виконувати свої фінансові зобов'язання і протистояти зовнішнім економічним коливанням.

Показники фінансової стійкості ПрАТ «Макрохім» наведемо у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Оцінка фінансової стійкості ПрАТ «Макрохім»

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Норматив- ний рівень
	2022	2023	2023	2022 /2021	2023 /2022	
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	0,08	0,11	0,06	0,03	-0,05	$\geq 0,5$
Коефіцієнт фінансової залежності	0,92	0,89	0,94	-0,03	0,05	$\leq 0,5$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,01	-0,37	0,00	-0,37	0,37	$\geq 0,5$
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,92	0,89	0,94	-0,03	0,05	$\leq 0,5$
Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	0,04	0,01	0,00	-0,03	-0,01	$< 0,1$
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	$< 0,2$
Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	$> 0,5$
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	0,00	-0,05	0,00	-0,05	0,05	$> 0,1$
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,09	0,13	0,07	0,04	-0,06	> 1
Коефіцієнт фінансового лівереджу	0,04	0,01	0,00	-0,03	-0,01	$< 0,1$

Показники фінансової стійкості свідчать про низьку залежність ПрАТ «Макрохім» від власного капіталу і високу залежність від залучених коштів. Коефіцієнт автономії залишається низьким (0,08–0,11), що вказує на недостатній рівень власного капіталу та високий ризик залежності від кредиторів. Водночас коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт концентрації залученого капіталу залишаються високими (0,89–0,94), що підтверджує значну частку позикових коштів у структурі капіталу. Низькі значення коефіцієнта маневреності власного капіталу та коефіцієнта забезпечення власними коштами вказують на обмежену гнучкість у використанні власних ресурсів. Загалом, показники фінансової стійкості демонструють вразливість ПрАТ «Макрохім» до фінансових ризиків і його високу залежність від зовнішнього фінансування.

2.2. Практичні аспекти ведення обліку фінансових інвестицій

Метою організації обліку фінансових інвестицій є забезпечення неупередженої оцінки, вчасної реєстрації та повного відображення в облікових регістрах та звітності господарських операцій, які стосуються фінансових інвестицій, з метою забезпечення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів інформації, для того, щоб забезпечити зростання ефективності інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів [34].

Процес обліку фінансових інвестицій є трудомістким, на який впливають специфіка діяльності суб'єкта господарювання та обрана облікова політика, яка повинна відповідати вимогам чинного законодавства та сприяти підвищенню інвестиційної привабливості [24]. Схематично процес обліку фінансових інвестицій можна відобразити таким чином (рис. 2.5).

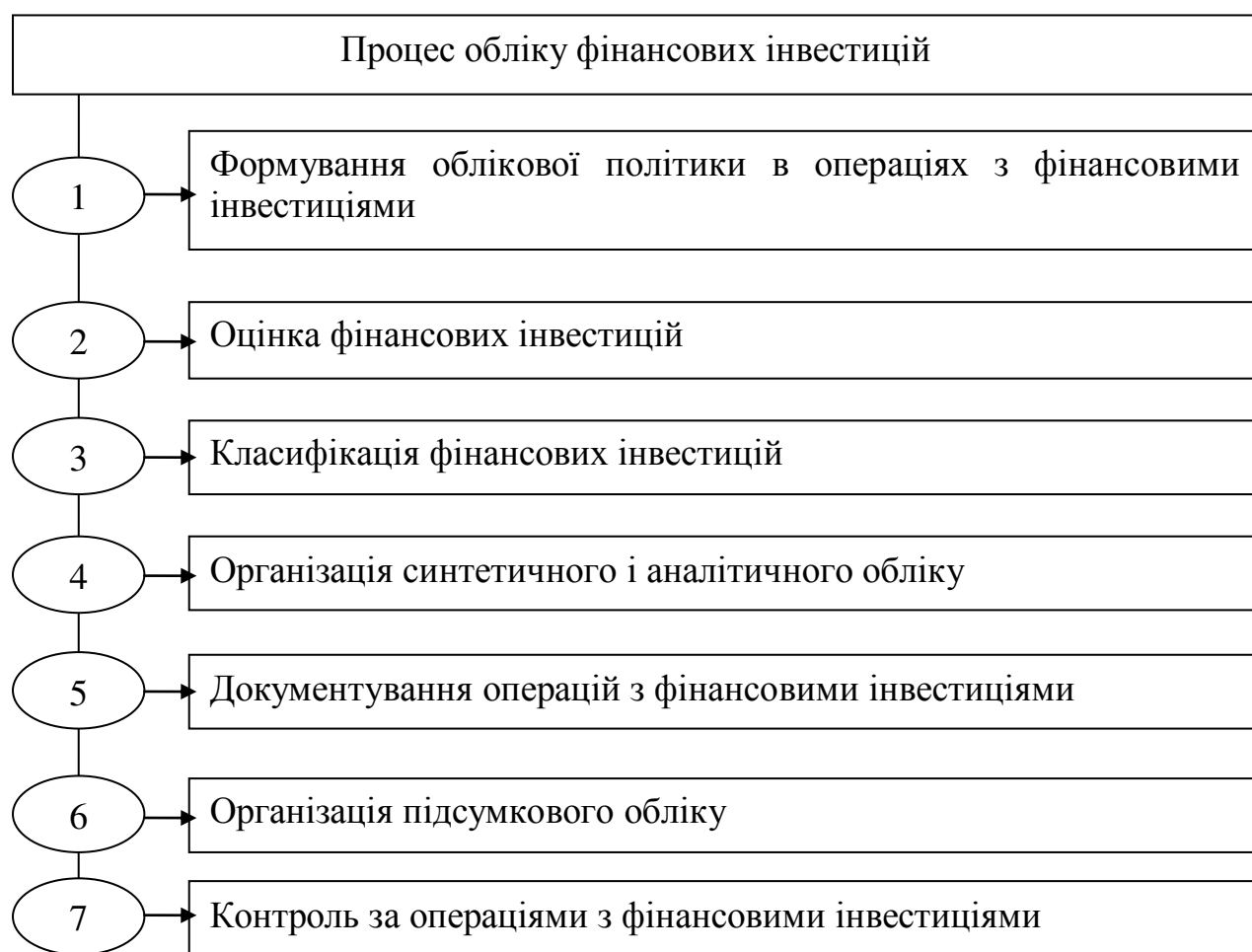

Рис. 2.5. Процес обліку фінансових інвестицій [38]

Перший етап обліку фінансових інвестицій передбачає первинне визнання фінансових інвестицій, які повинні відповідати критеріям визнання. Це означає, що оцінка фінансових інвестицій повинна бути правильно визначеною та очікується одержання майбутніх вигід від їх використання [38].

Другий етап обліку фінансових інвестицій – оцінка, яка відповідно до НП(С)БО 12 [15] здійснюється за декількома методами: за справедливою вартістю, амортизованою собівартістю та за методом участі в капіталі.

Третій етап обліку фінансових інвестицій, класифікація, має важливе значення для обліку, оскільки вона визначає методи їх оцінки, відображення в фінансовій звітності та управління ризиками, що забезпечує прозорість і достовірність фінансової інформації.

Четвертий етап обліку фінансових інвестицій передбачає організацію синтетичного і аналітичного обліку. Синтетичний облік довгострокових фінансових інвестицій ведуть на бухгалтерському рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», а поточних – на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції».

Будову рахунку 14 відобразимо на рис. 2.6, а рахунку 35 – на рис. 2.7 [8].

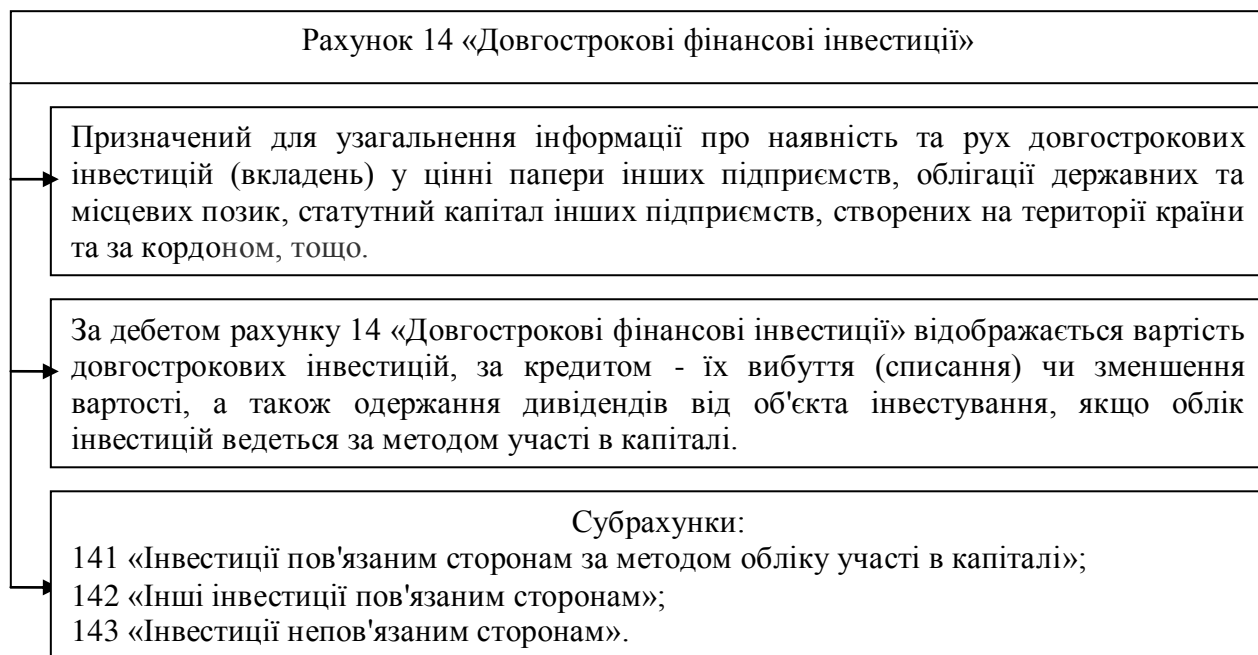

Рис. 2.6. Призначення, субрахунки і побудова рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»

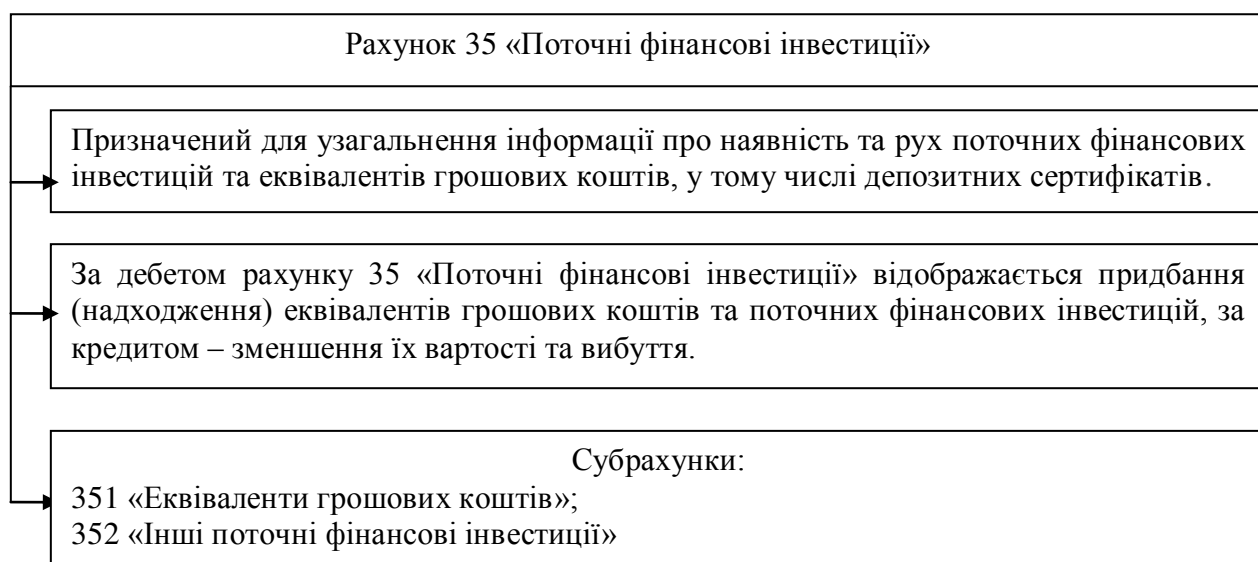

Рис. 2.7. Призначення, субрахунки і побудова рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції»

Наведемо типові кореспонденції рахунків щодо обліку руху довгострокових фінансових інвестицій у табл. 2.17.

Таблиця 2.7

Типові кореспонденції рахунків щодо обліку руху довгострокових фінансових інвестицій [52]

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Придбано казначейські сертифікати (строк використання більше 1 року)	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
Прийнято до оплати рахунок консультаційної фірми, брокера за послуги, які пов'язані з придбанням казначейських сертифікатів	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
Сплачено готівкою консультаційній фірмі за послуги, пов'язані з придбанням казначейських сертифікатів	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	30 «Готівка»
Придбано цінні папери зі строком використання більше 1 року за рахунок підзвітних сум	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
Переведено короткострокові фінансові інвестиції у склад довгострокових	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	35 «Поточні фінансові інвестиції»
Одержано поточні фінансові інвестиції від покупців в рахунок погашення заборгованості по довгострокових векселях одержаних	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	34 «Короткострокові векселя одержані»

Продовж. табл. 2.7

1	2	3
Оприбутковано довгострокові фінансові інвестиції, придбані за рахунок короткострокових позик банку	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	60 «Короткострокові позики»
Відображається дооцінка довгострокових фінансових інвестицій - облігацій місцевого бюджету (доведення до справедливої вартості)	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	746 «Інші доходи»
Переведено частину довгострокових фінансових інвестицій у склад короткострокових	35 «Поточні фінансові інвестиції»	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»
Відображається уцінка довгострокових фінансових інвестицій	975 «Уцінка фінансових інвестицій та необоротних активів»	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»

Наведемо типові кореспонденції рахунків щодо реалізації довгострокових фінансових інвестицій у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Типові кореспонденції рахунків щодо обліку реалізації
довгострокових фінансових інвестицій [52]

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
На поточний рахунок одержана виручка за реалізовані довгострокові цінні папери (дата надходження коштів співпадає з датою передачі права власності)	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»
Відображено собівартість реалізованих довгострокових цінних паперів	971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»
Прийнято до оплати рахунок брокерської контори за послуги, пов'язані з реалізацією довгострокових цінних паперів	971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
Оплачено за рахунок підзвітних сум послуги по реалізації цінних паперів	971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
Списано доходи, одержані від реалізації довгострокових цінних паперів	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»	792 «Результат фінансових операцій»

Продовж. табл. 2.8

1	2	3
Списано собівартість реалізованих довгострокових цінних паперів та витрати, пов'язані з їх реалізацією	792 «Результат Фінансових операцій»	971 «Собівартість реалізованих Фінансових інвестицій»
Відображено фінансовий результат від реалізації цінних паперів (прибуток)	792 «Результат фінансових операцій»	441 «Нерозподілений прибуток»
Відображено фінансовий результат від реалізації цінних паперів (збиток)	442 «Непокриті збитки»	792 «Результат фінансових операцій»

Наведемо типові кореспонденції рахунків з обліку поточних фінансових інвестицій у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Типова кореспонденція рахунків з обліку поточних фінансових інвестицій

Зміст операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Придбано поточні фінансові інвестиції за готівку	35 «Поточні фінансові інвестиції»	301 «Готівка національній валюті»
Придбано поточні фінансові інвестиції за рахунок коштів на рахунку в банку	35 «Поточні фінансові інвестиції»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Придбано поточні фінансові інвестиції в рахунок погашення заборгованості покупців та замовників	35 «Поточні фінансові інвестиції»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
Придбано поточні фінансові інвестиції в рахунок погашення дебіторської заборгованості	35 «Поточні фінансові інвестиції»	37 «Розрахунки з різними дебіторами»
Отримано поточні фінансові інвестиції як внесок до зареєстрованого капіталу	35 «Поточні фінансові інвестиції»	46 «Неоплачений капітал»
Придбання акцій, які вільно котуються на ринку (менше 5% участі, непов'язана сторона) з метою перепродажу за рахунок короткострокових депозитних сертифікатів	352 «Інші поточні фінансові інвестиції»	351 «Еквіваленти грошових коштів»
Списання балансової вартості переданих фінансових інвестицій	971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»	352 «Інші поточні фінансові інвестиції»

Одним із найважливіших етапів обліку фінансових інвестицій є документування, так як він підтверджує факт здійснення господарської

операції. Наведемо первинні документи, які відображають операції з фінансовими інвестиціями в обліку, у табл. 2.10 [49].

Таблиця 2.10

Первинні документи щодо відображення в обліку
фінансових інвестицій

№ п/п	Назва документа	Особа, що складає	Особа, що підписує
1	Договір купівлі-продажу	Директор	Директор, головний бухгалтер
2	Прибутковий касовий ордер	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер, касир
3	Видатковий касовий ордер	Касир	Головний бухгалтер, директор, касир
4	Накладна	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер, керівник, особа, що прийняла і здала накладну
5	Платіжне доручення	Платник, покупець	Директор, гол. бухгалтер
6	Виписка банку	Касир	Касир, платник
7	Акт приймання-передачі основних засобів	Головний бухгалтер	Члени комісії
8	Довідка бухгалтерії	Головний бухгалтер, бухгалтер	Головний бухгалтер, бухгалтер
9	Розрахунок бухгалтерії	Головний бухгалтер, бухгалтер	Гол. бухгалтер, бухгалтер

Належне ведення первинного обліку фінансових інвестицій дозволяє суб'єктам господарювання точно відстежувати свої інвестиційні потоки, оцінювати ризики, приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування, а також виконувати вимоги податкового законодавства. Крім того, систематичний облік допомагає в аналізі прибутковості інвестицій та плануванні майбутніх фінансових стратегій, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню конкурентоспроможності та стабільності бізнесу.

Шостий етап передбачає організацію підсумкового обліку фінансових інвестицій. Інформація стосовно стану інвестиційної діяльності відображається у фінансовій звітності, зокрема у «Балансі (Звіті про фінансовий стан)», в якому наводиться інформація про фінансові інвестиції. Інформація про фінансові інвестиції також наводиться у Примітках до фінансової звітності (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Порядок розкриття про фінансові інвестиції у Примітках до
фінансової звітності [23]

Стаття	Код рядка	Рахунки Плану рахунків
Фінансові інвестиції за методом участі в капіталі в:		141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі»
Асоційовані підприємства	350	
Дочірні підприємства	360	
Спільну діяльність	370	
Інші фінансові інвестиції в:		«Інші інвестиції пов'язаним сторонам» «Інвестиції непов'язаним сторонам»
Частки і паї у статутному капіталі інших підприємств	380	
акції	390	
облігації	400	
інші	410	

Сьомий етап, контроль за операціями з фінансовими інвестиціями, є заключним. Якщо є невідповідність інвестицій критеріям активу (або через закінчення терміну обігу цінних паперів тощо), інвестор втрачає контроль над фінансовими інвестиціями, і тому слід припинити визнання інвестицій і списати їх.

Отже, облік фінансових інвестицій охоплює широкий діапазон фінансового обліку, від первинної реєстрації господарських операцій до занесення цієї інформації до фінансової звітності, а систематичний підхід до обліку фінансових інвестицій забезпечує не лише фінансову стабільність, а й можливість розвитку бізнесу.

2.3. Пріоритетні напрями удосконалення обліку фінансових інвестицій

Реформування бухгалтерського обліку на основі західних облікових систем та руйнування вітчизняних стандартів призвело до часткової адаптації міжнародних вимог у національному контексті, проте це не забезпечило

повного вдосконалення методик облікового відображення окремих об'єктів. Зокрема, методика бухгалтерського обліку фінансових інвестицій залишається недосконалою, що створює складнощі у відображенні реальної вартості та оцінці ефективності інвестицій. Це ускладнює точний облік і впливає на достовірність фінансової звітності, роблячи її менш прозорою для інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Не можемо не погодитись з українськими дослідниками [44], що проблемними питаннями обліку фінансових інвестицій є (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Проблемні питання бухгалтерського обліку фінансових інвестицій

№ з/п	Питання, яке потребує вирішення	Сутність проблемного питання бухгалтерського обліку фінансових інвестицій
1	Неузгодженість понятійного апарату	В економічній енциклопедичній, довідковій та науковій літературі не існує єдиного чіткого визначення фінансових інвестицій.
2	Недосконалість чинного законодавства з питань бухгалтерського обліку фінансових інвестицій	Існують неузгодженості законів України та НП(С)БО з питань сутності інвестиційної діяльності, складових її доходів і витрат та фінансових інвестицій. Крім того, перекладний характер національних положень зумовлює неможливість застосування окремих їх норм до об'єктів українського бухгалтерського обліку
3	Відсутність єдиної методики бухгалтерського обліку фінансових інвестицій	Впливає з попередньої проблеми, оскільки, нерозуміння та неузгодженість підходів до трактування поняття «фінансових інвестицій» зумовлює відсутність єдиної науково обґрунтованої методики їх обліку
4	Проблемність оцінки відповідно до вимог чинного законодавства	Наслідкування вітчизняними положеннями бухгалтерського обліку вимог міжнародних стандартів викликає проблеми, пов'язані безпосередньо з оцінкою фінансових інвестицій, оскільки рівень економічного розвитку України, а також її фінансових інститутів і механізмів не дозволяє на практиці застосувати певні положення
5	Облікове відображення доходів, витрат та результатів інвестиційної діяльності	Проблемою практичного характеру є те, що чинне законодавство з бухгалтерського обліку регламентує віднесення різних видів доходів і витрат, які виникають в результаті операцій з фінансовими інвестиціями на інші види діяльності, що не відповідає принципу превалювання змісту над формою

Ще одним важливим проблемним питанням в обліку фінансових інвестицій є обмеження для пов'язаних осіб у виборі способу відображення таких інвестицій. Ця проблема особливо актуальна, оскільки метод участі в капіталі, що часто використовується, не завжди доцільний на практиці: він

може призвести до зменшення власного капіталу інвестора та негативно впливати на показники прибутковості. Оптимальним шляхом вирішення цієї проблеми може стати повернення до методу оцінки фінансових інвестицій за собівартістю, який використовувався до впровадження національних стандартів. Такий підхід дозволяє уникнути впливу на власний капітал інвестора і забезпечує стабільніше відображення інвестицій у фінансовій звітності [38].

Окрім того, вважаємо, що серед основних проблемних моментів є складність оцінки фінансових інвестицій за справедливою вартістю, особливо для тих активів, які не мають активного ринку. Це може призводити до суб'єктивності в оцінці та потенційних спотворень у фінансовій звітності. Проблемним також є визначення оптимального методу амортизації інвестицій, а також питання, пов'язані з їх переоцінкою та обліком знецінення, особливо в умовах економічної нестабільності. Все це може впливати на достовірність фінансових звітів і ускладнювати аналіз фінансового стану підприємства для інвесторів та кредиторів.

Щоб вирішити проблемні питання в обліку фінансових інвестицій, доцільно удосконалити методики їх оцінки та звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Зокрема, слід розробити більш чіткі керівництва щодо оцінки справедливої вартості інвестицій, які не мають активного ринку, наприклад, шляхом розробки методів наближених оцінок або використання додаткових даних. Також важливо встановити однозначні правила амортизації фінансових інвестицій, що враховують особливості їх видів та термінів використання. Розробка єдиної методики переоцінки та обліку знецінення в умовах нестабільності сприятиме точнішому відображенню реальної вартості інвестицій. Окрім того, підвищення кваліфікації бухгалтерів і впровадження спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації обліку допоможе зменшити суб'єктивність і підвищити достовірність фінансової звітності.

Висновки до розділу 2

Фінансовий аналіз ПрАТ «Макрохім» за 2021-2023 роки показує такі ключові тенденції. Відповідно до даних порівняльного балансу, оборотні активи в 2023 році становили 93,8% від загальної структури, тоді як необоротні активи – лише 6,2%. Оборотні активи зросли на 828 млн. грн., що вказує на збільшення обсягів ліквідних активів, зокрема коштів і їх еквівалентів, які виростили з 3,1% до 49,9% загальної структури активів. Підприємство значною мірою фінансується за рахунок поточних зобов'язань, які в 2023 році склали 93,6% структури пасивів. Власний капітал має меншу вагу – 6,4%, що свідчить про низький рівень фінансової незалежності.

Чистий прибуток ПрАТ «Макрохім» у 2023 році зріс на 769 тис. грн. порівняно з попереднім роком, досягнувши 3 157 тис. грн. Однак рентабельність активів залишається на низькому рівні, що свідчить про необхідність покращення ефективності використання ресурсів. Показники фінансової стійкості вказують на високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, що потенційно може підвищити фінансові ризики підприємства в довгостроковій перспективі. Загалом, ПрАТ «Макрохім» показує стійку динаміку зростання оборотних активів і фінансових результатів, проте його фінансова структура потребує посилення власного капіталу для забезпечення більшої фінансової стабільності та незалежності.

Питання, які стосуються організації ефективного обліку фінансових інвестицій, є актуальними та мають практичне значення. Облік фінансових інвестицій охоплює процес від формування облікової політики щодо операцій з фінансовими інвестиціями до складання фінансової звітності та контролю за операціями з фінансовими інвестиціями.

В обліку фінансових інвестицій є невирішені проблемні питання, що вимагає їх вирішення, зокрема шляхом удосконалення методики їх оцінки та звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, а також впровадження спеціалізованого програмного забезпечення.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПРАТ «МАКРОХІМ»

3.1. Методичні прийоми аудиту фінансових інвестицій

В умовах розвитку глобальних ринків інвестиційна діяльність являє собою складний технічний, економічний і організаційний процес. Політика управління фінансовими інвестиціями має забезпечувати ухвалення ефективних інвестиційних рішень, що складно здійснювати без наявності повної, неупередженої і достовірної інформації про стан та ефективність фінансових вкладень. З огляду на це, виникає потреба у проведенні дієвого незалежного фінансового контролю фінансових інвестицій у формі аудиторської перевірки.

Аудит фінансових інвестицій для підприємства є важливим інструментом для забезпечення прозорості та обґрунтованості прийняття управлінських рішень. З його допомогою керівництво може оцінити ефективність вкладених ресурсів, виявити ризики та потенційні проблеми, що можуть негативно вплинути на дохідність інвестицій. Оскільки ринки постійно змінюються, аудит дозволяє вчасно коригувати стратегії та адаптуватися до нових умов, знижуючи можливість фінансових втрат.

Проведення аудиту інвестицій також сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів і кредиторів, що особливо важливо для залучення зовнішніх джерел фінансування. Аудиторська перевірка підтверджує, що підприємство раціонально використовує кошти та дотримується фінансових норм і стандартів, що підтверджує актуальність для суб'єктів господарювання, які прагнуть оптимізувати свої фінансові ресурси, підвищити рівень фінансової прозорості та стабільно розвиватися на конкурентному ринку.

Практична реалізація аудиту фінансових інвестицій підприємства спирається на розробку цілісної організаційно-інформаційної структури, яка забезпечує формалізацію аудиторського процесу та інтегрує ключові етапи аудиту. Така модель дозволяє ефективно координувати процеси, пов'язані з

аналізом інвестиційної діяльності, та оптимізує управлінські рішення. Вона передбачає чітке визначення цілей аудиту, формування системи завдань, ідентифікацію основних об'єктів та предметів дослідження, а також розробку інформаційного і методологічного забезпечення [25].

Організаційні аспекти, що вирішуються в межах даної моделі, зосереджені на визначенні послідовності дій, необхідних для досягнення результатів аудиту, а також на забезпеченні достовірності та повноти отриманих даних. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність аудиту, забезпечуючи систематичність і цілісність його проведення, що, у свою чергу, сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо управління фінансовими інвестиціями підприємства.

Відобразимо модель аудиту фінансових інвестицій на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Організаційна модель аудиту фінансових інвестицій [25]

Метою аудиту фінансових інвестицій є формування незалежної професійної думки стосовно законності, достовірності, повноти та правильності

відображення в обліку та фінансовій звітності інформації щодо фінансових інвестицій суб'єктів господарювання [42].

Головними завданнями аудиту фінансових інвестицій є (рис. 3.2).

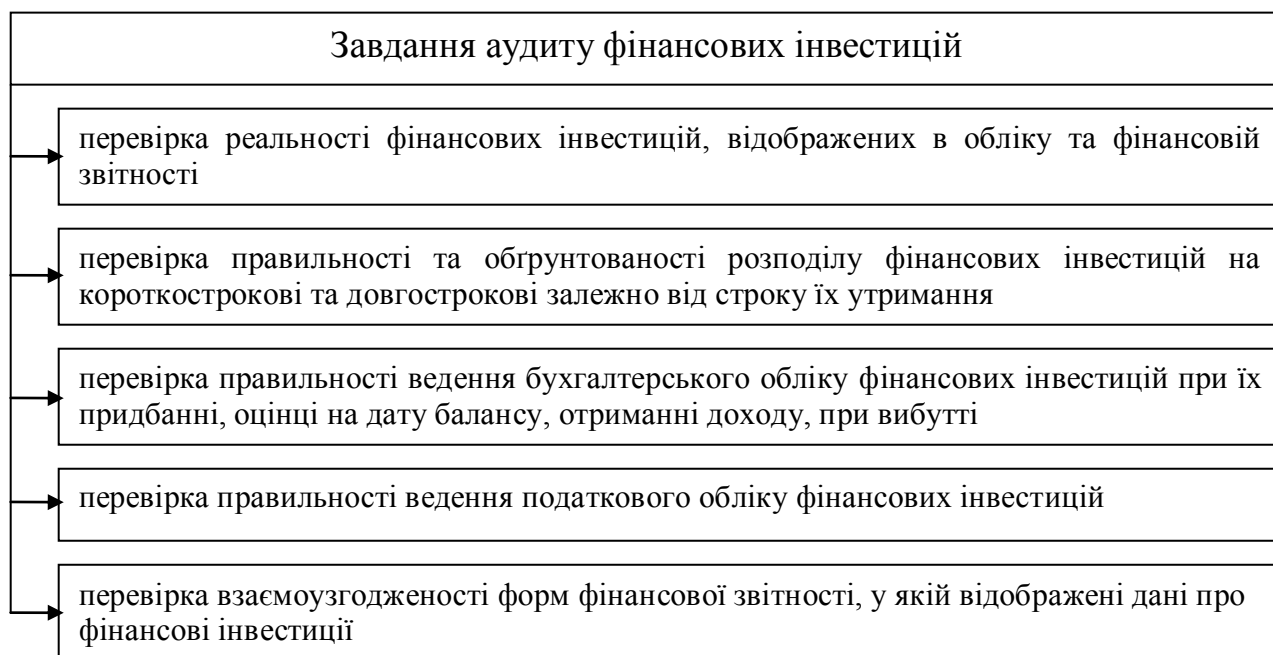

Рис. 3.2. Завдання аудиту фінансових інвестицій [42]

Основою аудиторської перевірки фінансових інвестицій є інформаційне забезпечення. Тож у табл. 3.1 наведемо джерела отримання інформації для аудиту фінансових інвестицій [45].

Таблиця 3.1

Джерела отримання інформації для аудиту фінансових інвестицій

Складові фінансової звітності	Спеціальні завдання
1	2
спілкування з працівниками суб'єкта господарювання (наприклад, директорами і провідними спеціалістами щодо інвестицій)	спілкування з працівниками підприємства-інвестора та об'єкта інвестування
спілкування з внутрішніми аудиторами й огляд звітів внутрішніх аудиторів	спілкування з внутрішніми аудиторами й огляд звітів внутрішніх аудиторів об'єкта інвестування
спілкування з компетентними особами, які не працюють на цьому суб'єкті господарювання (наприклад, галузевими економістами, представниками регулювальних органів галузі, замовниками, постачальниками, конкурентами)	спілкування з компетентними особами та контрагентами стосовно операцій з фінансовими інвестиціями об'єкта інвестування

Продовж. табл. 3.1

1	2
публікації, що стосуються галузі (наприклад, офіційна статистика; оглядові матеріали, статті, професійні журнали; звіти, підготовлені банками й дилерами, що мають справу з операціями з цінними паперами)	публікації, що стосуються галузі, до якої відноситься об'єкт інвестування
законодавство та нормативні акти, які суттєво впливають на діяльність суб'єкта господарювання	законодавство та нормативні акти, які суттєво впливають на діяльність об'єкта інвестування;
документи, підготовлені суб'єктом господарювання (наприклад, протоколи засідань; матеріали, що розсилалися акціонерам або подавалися органам регулювання; рекламні матеріали; фінансові звіти)	документи, підготовлені об'єктом інвестування та підприємством інвестора щодо здійснених фінансових інвестицій
звіти за попередні роки; бюджети; внутрішні звіти управлінського персоналу; проміжні фінансові звіти; інструкції з політики управління; облікової політики; інструкції щодо систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю; план рахунків; посадові інструкції; плани маркетингу та продажів)	звіти за попередні роки; бюджети; внутрішні звіти управлінського персоналу; проміжні фінансові звіти; інструкції з інвестиційної політики; план рахунків; посадові інструкції; плани маркетингу та продажів як підприємства - інвестора, так і об'єкта інвестування

Відповідно до мети та завдань аудиту, процес перевірки фінансових інвестицій підприємства ґрунтується на аналізі точних і достовірних джерел інформації. Аудитор здійснює ретельний огляд фінансової звітності, контрактів, рахунків, а також інших документів, що підтверджують фінансові операції, пов'язані з інвестиціями. Це дозволяє оцінити ефективність вкладень, рівень ризиків та потенційну дохідність кожного інвестиційного проєкту. Важливо, щоб інформаційна база була комплексною, актуальною та вичерпною, оскільки саме від її повноти та достовірності залежить якість аудиторських висновків.

Процес перевірки також передбачає аналіз зовнішніх чинників, які можуть вплинути на інвестиційні рішення, таких як зміни на ринках, коливання валютних курсів, економічні ризики тощо. Аудитор враховує ці чинники для оцінки реальної вартості активів і прогнозування майбутніх доходів. Окрім цього, перевіряється дотримання підприємством чинних норм і стандартів у галузі інвестування, що забезпечує відповідність інвестиційної діяльності

підприємства регуляторним вимогам та підвищує її надійність і прозорість. Такий комплексний підхід дозволяє підприємству мати об'єктивне уявлення про свої інвестиційні можливості та ризики, забезпечуючи основу для прийняття зважених рішень у фінансовій сфері.

Послідовність проведення аудиту фінансових інвестицій наведено на рис. 3.3 [48].

Рис. 3.3. Послідовність проведення аудиту фінансових інвестицій

На першому етапі аудиторської перевірки аудитор обирає відповідні методи перевірки, щоб обґрунтовано підтвердити достовірність даних, зазначених у первинній і зведеній документації, а також у фінансовій звітності

підприємства. При цьому аудитор може застосувати такі методи аудиторської перевірки (рис. 3.4).

Методичні прийоми організації аудиту																			
Вибіркова перевірка				Суцільна перевірка				Комбінована перевірка				Аналітична перевірка							
Методичні прийоми аудиту																			
фактична перевірка	документальна перевірка	формальна перевірка	арифметична перевірка	перевірка документів по суті	підтвердження	спостереження	обстеження	опитування	повторне виконання	повторне обчислення	огляд	інспектування	тестування	сканування	аналітичні пошуки	спеціальна перевірка	зустрічна перевірка	запит	
Методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів аудиту																			
Документування результатів аудиту				Аналітичне групування				Слідчо-юридичне обґрунтування				Систематизоване групування				Прийняття рішень та контроль за їх виконанням			

Рис. 3.4. Групи методів аудиту фінансових інвестицій [25]

Аудитор враховує специфіку діяльності підприємства, систему організації обліку, а також аналізує ефективність внутрішнього контролю. Після цього аудитор складає програму перевірки, яка включає всі необхідні етапи аудиту фінансових інвестицій, забезпечуючи системний підхід до оцінки інвестиційної діяльності підприємства.

Другий етап перевірки охоплює детальний огляд системи обліку фінансових інвестицій з метою оцінки її відповідності внутрішній обліковій політиці та чинному законодавству України. Тут аудитор звертає особливу увагу на правильність класифікації та оцінки фінансових інвестицій, перевіряє коректність обліку довгострокових інвестицій, зокрема, тих, що були придбані шляхом обміну на активи підприємства. Аудитор також аналізує облікові дані щодо інвестицій в дочірні або асоційовані підприємства, щоб визначити ступінь впливу інвестора. Враховуючи, що вартість фінансових інвестицій може часто змінюватися протягом року, аудитор перевіряє їхню оцінку на звітну дату, зокрема за собівартістю або методом участі в капіталі.

Ця перевірка є ключовою в аудиті фінансових інвестицій. Аудитору необхідно керуватися основним нормативним документом – НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», особливо звертаючи увагу на облік зниження балансової вартості довгострокових інвестицій. Це важливо для запобігання ситуації, коли підсумкове сальдо містить від'ємні значення, що могло б свідчити про неправильне відображення інвестицій у звітності.

На третьому етапі аудиту аудитор має оцінити динаміку інвестицій за певний період, дослідити їхню структуру за видами та методами обліку, а також проаналізувати ефективність вкладень і рентабельність різних видів інвестицій. Здійснюється факторний аналіз рентабельності, що дозволяє оцінити доцільність інвестицій та рівень пов'язаних з ними ризиків. Для визначення прибутковості інвестицій застосовуються показники, що відображають структуру купівлі й продажу інвестицій. У процесі аудиту аудитор використовує методи економічного аналізу, ґрунтуючись на достовірній інформації з обліку та фінансової звітності підприємства. Це охоплює порівняння, графічний і табличний аналіз, а також методи абсолютних і відносних показників, що підвищує точність та ефективність аудиту.

На четвертому етапі аудиту фінансових інвестицій аудитор аналізує, наскільки обраний метод обліку інвестицій відповідає актуальним законодавчим і нормативним вимогам, а також оцінює його доцільність. Особливу увагу звертають на вартість фінансових інвестицій на звітну дату, оскільки цей показник є ключовим для ухвалення ефективних управлінських рішень (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Визначення вартості фінансових інвестицій на дату балансу за їх видами

Види інвестицій	Оцінка на дату балансу
Фінансові інвестиції	Справедлива вартість або собівартість з урахуванням зменшення корисності
Інвестиції, що утримуються до погашення	Амортизована собівартість
Фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні та спільні підприємства	Вартість, визначена за методом участі в капіталі, крім випадків, зазначених у П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»

Аудитор на п'ятому етапі аудиторської перевірки проводить оцінювання ефективності фінансових інвестицій за допомогою методів, які наведені у табл. 3.3 [34].

Таблиця 3.3

Основні моделі оцінки ефективності фінансових інвестицій [48]

Види фінансових інвестицій	Моделі оцінки
Фінансові інвестиції в облігації	
Облігації з періодичною виплатою відсотків	Базова модель оцінки поточної вартості
	Модель оцінки поточної прибутковості облігації
	Модель оцінки прибутковості до погашення облігацій
Облігації з виплатою всієї суми відсотків за погашення	Модель оцінки поточної вартості облігації
Дисконтні облігації	Модель оцінки поточної вартості облігацій, які реалізуються з дисконтом без виплати відсотків
	Модель оцінки дохідності дисконтних облігацій за ефективною ставкою відсотка
	Модель оцінки дохідності дисконтних облігацій за простою ставкою відсотка
Фінансові інвестиції в акції	
Акції, які використовуються протягом невизначеного періоду	Модель оцінки вартості акції за її використання протягом невизначеного періоду
Акції зі стабільним рівнем дивідендів	Модель оцінки вартості акцій зі стабільним рівнем дивідендів
Акції з постійно зростаючим рівнем дивідендів	Модель Гордона
Акції, що використовуються протягом чітко визначеного терміну	Модель оцінки вартості акції, використовуваної протягом заздалегідь визначеного терміну
	Модель оцінки кінцевої прибутковості акції

На завершальному етапі аудиторської перевірки фінансових інвестицій аудитор підсумовує отримані результати та надає практичні рекомендації щодо вдосконалення обліку фінансових інвестицій. Це охоплює поради щодо оптимізації методів обліку, покращення внутрішнього контролю та підвищення точності фінансової звітності, що, у підсумку, сприятиме ефективнішому управлінню інвестиціями та зниженню фінансових ризиків для суб'єкта господарювання.

3.2. Оцінка результатів аудиту фінансових інвестицій

Аудитори мають право самостійно обирати методи перевірки, дотримуючись чинного законодавства. На початковому етапі аудиту вони аналізують систему обліку та внутрішнього контролю підприємства, щоб отримати чітке уявлення про її надійність. Ця інформація є важливою для збору аудиторських доказів і дозволяє аудитору сформувану обґрунтовану думку щодо діяльності компанії, зокрема її інвестиційної політики.

Розпочинаючи аудит фінансових інвестицій, аудитор провів тестування системи внутрішнього контролю, що дозволило оцінити її ефективність. За результатами цієї оцінки аудитор зміг коригувати програму аудиту, забезпечивши точність і релевантність наступних етапів перевірки (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Тест внутрішнього контролю обліку фінансових інвестицій

№ п/п	Зміст питання або об'єкта дослідження	Зміст відповіді (результат перевірки)	Висновки і рішення аудитора
1	2	3	4
1	Чи визначено, хто несе відповідальність за операціями з цінними паперами і порядок санкціонування цих операцій	Окремі операції взагалі не санкціонуються	Внутрішній контроль незадовільний
2	Яким чином організована передача інформації про придбання і продаж фінансових інвестицій? Чи створені умови забезпечення збереження фінансових інвестицій?	Цінні папери зберігаються в касі, у фінансових агентів організації, доступ до їх оформлення і документації обмежений	Умови, забезпечення збереження цінних паперів задовільні
3	Чи проводиться інвентаризація фінансових інвестицій?	Проводяться тільки в кінці року	Необхідно провести суцільну інвентаризацію
4	Чи проводяться перевірки повноти і своєчасності відображення в обліку фінансових інвестицій?	Здійснюється вибірковий контроль	Ризик контролю високий. Необхідно провести суцільну інвентаризацію
5	Чи формуються резерви під знецінення цінних паперів?	Так, відповідно до облікової політики	Уточнити правильність формування резервів
6	Чи визначені склад і порядок формування первинної вартості фінансових інвестицій?	Визначені	Аналіз порядку формування первинної вартості

Продовж. табл. 3.4

1	2	3	4
7	Чи організований ефективний аналітичний облік фінансових інвестицій?	Аналітичний облік ведеться по видах фінансових інвестицій	Аналіз даних аналітичного обліку по регістрах
8	Чи розроблені схеми відображення на рахунках обліку фінансових інвестицій?	Схем немає, є робочий план рахунків	Висока ймовірність помилок в кореспонденції рахунків
9	Чи проведена класифікація фінансових інвестицій?	Так	Класифікація відповідає чинному законодавству

Після оцінки системи внутрішнього контролю аудитор переходить до розробки детальної програми аудиту, яка є основою для проведення якісної перевірки. Вона включає перелік тестів і методів, які аудитор застосовуватиме для збору необхідних доказів, таких як аналіз, перевірка документів, зіставлення облікових даних, а також вибіркові перевірки. Усе це спрямовано на отримання достовірних результатів, які підтвердять або спростують надійність обліку фінансових інвестицій. Завдяки чіткому плануванню аудитор має змогу оптимізувати процес перевірки, дотримуючись визначених строків і забезпечуючи ефективне досягнення цілей аудиту.

Наведемо програму аудиту фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім» у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Аудиторська фірма – «Омега-Аудит»

Підприємство – ПрАТ «Макрохім»

Період, що перевіряється – 01.01.2023 р. – 31.12.2023 р.

Програма аудиту фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім»

№	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Індекс робочого документу	Примітки
1	2	3	4	5
1	Звірка залишку фінансових інвестицій за даними головної книги з залишками в облікових регістрах	Півень Ю.П.	2.1.4.2	
2	Перевірка наявності документів, що підтверджують право власності на фінансові інвестиції	Півень Ю.П.		Копія

Продовж. табл. 3.5

1	2	3	4	5
3	Перевірка правильності документального оформлення операцій, що пов'язані з фінансовими інвестиціями	Півень Ю.П.		
4	Перевірка правильності віднесення активів до фінансових інвестицій	Півень Ю.П.		
5	Перевірка правильності визначення первісної вартості та подальшої оцінки фінансових інвестицій	Півень Ю.П.	2.1.4.3	
6	Перевірка складу та структури фінансових інвестицій	Півень Ю.П.		
8	Виявлення впливу на діяльність підприємства, що інвестується	Півень Ю.П.	2.1.4.5	
9	Перевірка відображення в обліку операцій з погашення, викупу та продажу цінних паперів	Півень Ю.П.		
10	Перевірка стану синтетичного та аналітичного обліку фінансових інвестицій	Півень Ю.П.	2.1.4.6	
11	Перевірка правильності проведення інвентаризації фінансових інвестицій та відображення в обліку її результатів	Півень Ю.П.	2.1.4.7	
12	Перевірка правильності відображення у бухгалтерському обліку переоцінки фінансових інвестицій	Півень Ю.П.	2.1.4.8	
13	Перевірка правильності зберігання придбаних цінних паперів та оплати послуг депозитарію, зберігача, реєстратора відповідно до умов договору	Півень Ю.П.		
14	Перевірка правильності операцій з оподаткування, нарахування та сплати дивідендів	Півень Ю.П.		
15	Перевірка правильності оподаткування інвестиційного прибутку, отриманого фізичними особами	Півень Ю.П.		
16	Перевірка правильності відображення у бухгалтерському обліку операцій з оподаткування доходів іноземних інвесторів при репатріації доходів	Півень Ю.П.		
17	Перевірка правильності оцінки фінансових інвестицій у спільну діяльність із створенням юридичної особи: <ul style="list-style-type: none"> • контрольними учасниками – за методом участі в капіталі (крім випадків, зазначених у п.22 П(С)БО 12); іншими учасниками спільної діяльності із створенням юридичної особи – за справедливою вартістю або з врахуванням зменшення корисності.	Півень Ю.П.		
18	Перевірка правильності оцінки фінансових інвестицій на дату складання балансу за справедливою вартістю	Півень Ю.П.	2.1.4.9	

Продовж. табл. 3.5

1	2	3	4	5
19	Перевірка правильності оцінки фінансових інвестицій на дату складання балансу за амортизаційною вартістю	Півень Ю.П.	2.1.4.10 2.1.4.11	
20	Перевірка правильності оцінки фінансових інвестицій на дату складання балансу за методом участі у капіталі	Півень Ю.П.	2.1.4.12	
21	Перевірка порядку формування та періоду визнання доходів від операцій з фінансовими інвестиціями: <ul style="list-style-type: none"> • відсотки; • дохід від участі в капіталі; • дивіденди; • дисконт; • роялті; • доходи від зростання вартості 	Півень Ю.П.		
22	Оформлення окремим документом порушень при дослідженні документів, операцій та записів	Півень Ю.П.	2.1.4.13	

Відповідно до цієї програми, а також вимог Міжнародних стандартів якості, контролю, аудиту, іншої інформації щодо надання впевненості, а також та супутніх аудиторських послуг, МСА 700, 705, 240 аудитор проводив аудит фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім» за період з 01.01.2023 року по 31.12.2023 року.

Під час аудиторської перевірки було зібрано достатньо інформації та доказів, що підтверджують повноту та точність відображення в бухгалтерському обліку операцій з емісії та продажу фінансових інвестицій. На ПрАТ «Макрохім» облік фінансових інвестицій здійснювався за допомогою рахунка 14 для довгострокових інвестицій та рахунка 35 для поточних інвестицій, відповідно до вимог Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції щодо його застосування.

Амортизація боргових цінних паперів, таких як векселі та облігації, проводилась методом ефективної процентної ставки з моменту їх придбання до погашення, що відповідає стандартам, прийнятим для цього виду активів протягом усього періоду перевірки.

Під час вибіркової перевірки обліку фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім» аудитор не виявив розбіжностей між даними бухгалтерського обліку та показниками, відображеними у звітності, включаючи коректність нарахування та виплати відсотків.

Оскільки на ПрАТ «Макрохім» переоцінка фінансових інвестицій не проводилася, хоча така можливість передбачена НП(С)БО 15, аудитор не може підтвердити повну відповідність фінансових інвестицій їхній справедливій вартості станом на 31.12.2023 року. Водночас аудитор вважає, що ці відхилення можуть бути несуттєвими.

Аудитор не зміг повністю перевірити кількість і вартість фінансових інвестицій ПрАТ «Макрохім» станом на 31.12.2023 року за допомогою стандартних аудиторських процедур, а також не мав можливості бути присутнім під час проведення річної інвентаризації цих інвестицій або виконати вибірку інвентаризацію особисто. Однак до моменту складання звіту аудитора ця інвентаризація була виконана інвентаризаційною комісією.

На основі аналізу наданих даних та проведеної перевірки аудитор не виявив відхилень у фінансовій звітності ПрАТ «Макрохім», що свідчить про її відповідність вимогам обліку та достовірність відображених даних щодо фінансових інвестицій.

3.3. Проблемні аспекти оцінки ефективності фінансових інвестицій та підходи до їх вирішення

Оцінка ефективності фінансових інвестицій є актуальною, оскільки правильне управління інвестиціями безпосередньо впливає на фінансову стійкість та прибутковість підприємства. У сучасних умовах ринкової невизначеності, коли підприємства стикаються з високими ризиками, зокрема економічними, політичними та валютними коливаннями, ефективне інвестування стає важливим інструментом для підтримки

конкурентоспроможності. Уміння точно оцінювати інвестиційні можливості допомагає підприємствам раціонально розподіляти ресурси, мінімізувати ризики та забезпечувати стабільні фінансові результати.

Крім того, зростає роль фінансової прозорості, особливо у світлі міжнародних стандартів фінансової звітності і вимог щодо інформативності звітності. Інвестори та інші зацікавлені сторони потребують чіткої та достовірної інформації про інвестиційну діяльність, щоб ухвалювати обґрунтовані рішення. Тому оцінка ефективності фінансових інвестицій є важливим елементом для інформування як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів фінансової звітності, допомагаючи підприємству ефективно залучати капітал та розвивати свою діяльність.

Виняткової актуальності набуває оцінка ефективності фінансових інвестицій з урахуванням ризиків, які пов'язані з ймовірністю відхилення фактичного інвестиційного доходу від очікуваної його величини в ситуації невизначеності динаміки кон'юнктури відповідного сегмента інвестиційного ринку. У межах цієї оцінки досліджується [33]:

- вартість окремих інструментів фінансових інвестицій з урахуванням особливостей їх функціонування на фондовому ринку і відповідного стану національної економіки;
- рентабельність фінансових інструментів з урахуванням ризику;
- найбільш ефективні, з погляду вартості й прибутковості в умовах невизначеності, фінансові інструменти і формується оптимальна структура портфеля фінансових інвестицій;
- рівень ризику портфеля фінансових інвестицій загалом.

Здійснюючи оцінку фінансових інвестицій зазвичай використовують методи, які дають змогу дослідити показники, які характеризують об'єкт інвестицій у динаміці, зокрема: метод внутрішньої норми прибутковості та метод дисконтування майбутніх доходів. Проведення такої оцінки завжди є доволі проблематичним завданням, що пояснюється низкою таких чинників [50]:

- тривалий процес одержання результатів від реалізації інвестиційних проектів;
- інвестиційні витрати можуть здійснюватися неодноразово впродовж тривалого часу;
- здійснення тривалих операцій спричиняє зростання невизначеності при оцінюванні всіх аспектів інвестицій.

Оцінка ефективності фінансових інвестицій часто стикається з низкою проблемних аспектів, серед яких можемо виділити такі (рис. 3.5):

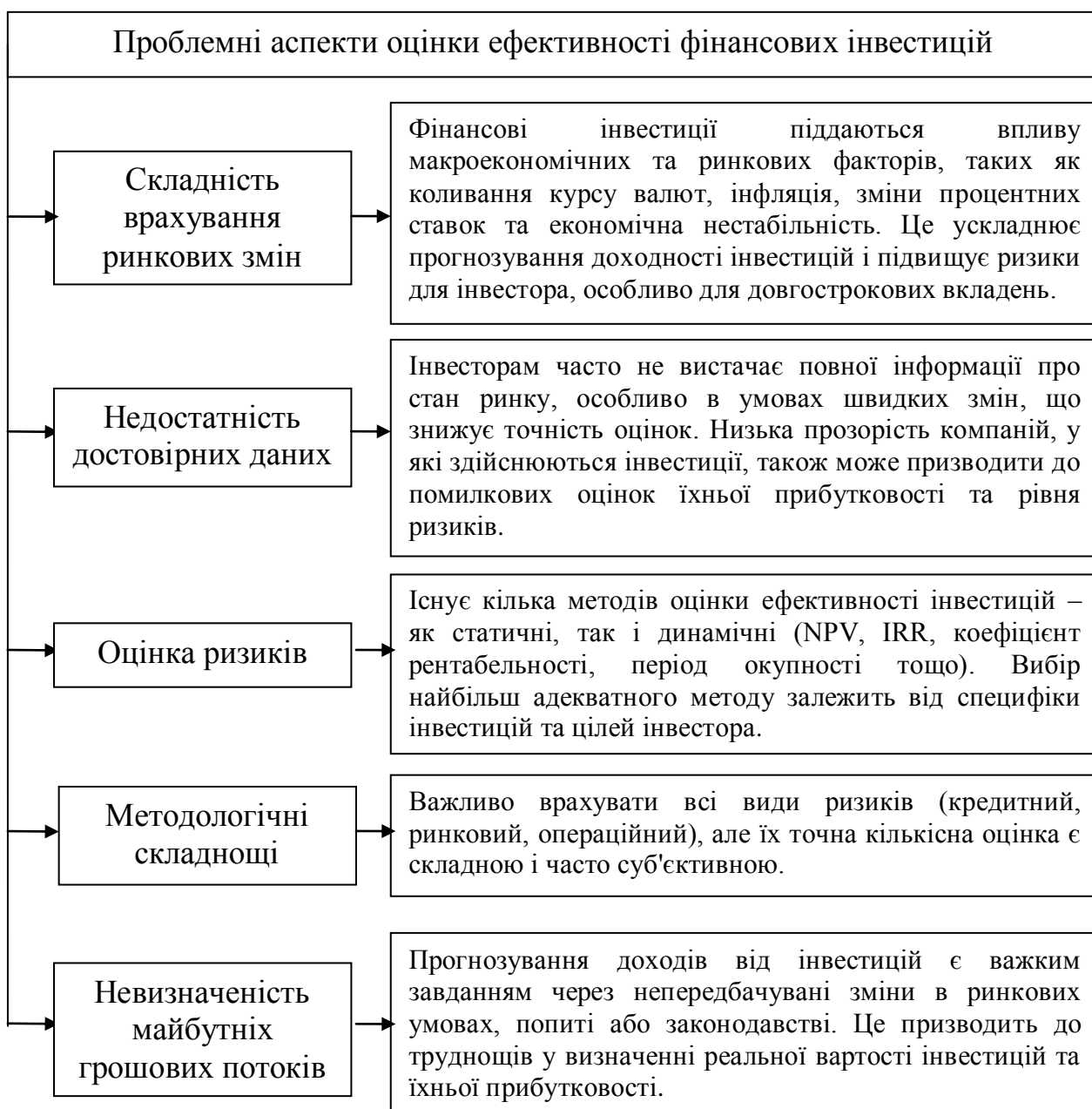

Рис. 3.5. Проблемні аспекти оцінки ефективності фінансових інвестицій

Ці проблеми вимагають комплексного підходу до оцінки інвестиційної діяльності, використання сучасних аналітичних інструментів, регулярного моніторингу ринку та обліку зовнішніх і внутрішніх ризиків для підвищення точності оцінки ефективності інвестицій.

Для вирішення проблемних аспектів оцінки ефективності фінансових інвестицій можна використовувати такі підходи:

- аналіз та адаптація до ринкових змін. Для управління ризиками, пов'язаними з ринковими коливаннями, слід регулярно моніторити макроекономічні показники, прогнози процентних ставок та інфляційні очікування. Використання сценарного аналізу та стрес-тестування дозволить оцінювати вплив різних ринкових ситуацій на інвестиції, що підвищує гнучкість прийняття рішень.

- забезпечення доступу до достовірних даних. Щоб уникнути помилок в оцінці, важливо спиратися на надійні джерела інформації. Використання фінансових аналітичних платформ, таких як Bloomberg, Reuters, або місцевих джерел для актуальних ринкових даних, допоможе формувати обґрунтовані прогнози. Крім того, важливо проводити внутрішні аудити та залучати незалежних експертів для перевірки даних.

- удосконалення методів оцінки. Залежно від типу інвестицій, варто використовувати комплексний підхід, поєднуючи декілька методів (NPV, IRR, метод рентабельності, показники ліквідності та окупності). Це дозволить отримати багатосторонню картину ефективності інвестицій та мінімізувати вплив недоліків окремих методів.

- удосконалення оцінки ризиків. Для кількісної оцінки ризиків варто застосовувати сучасні методи. Окрім того, управлінські рішення можуть базуватися на диверсифікації інвестиційного портфеля, що зменшить залежність від окремих активів або ринків, знижуючи ризики.

- прогнозування майбутніх грошових потоків. Для підвищення точності прогнозів слід використовувати статистичні та економетричні моделі, які враховують специфіку галузі та економічні чинники.

Впровадження цих підходів дозволить суб'єктам господарювання ефективніше управляти фінансовими інвестиціями, знижуючи рівень ризиків та підвищуючи точність оцінки їхньої ефективності. Це сприяє ухваленню більш обґрунтованих рішень щодо розподілу ресурсів та підтримки стабільного фінансового стану.

Висновки до розділу 3

Аудит фінансових інвестицій підприємства базується на створенні цілісної організаційно-інформаційної структури, яка включає послідовність етапів, методів та джерел інформації для забезпечення високої якості перевірки. Використання комплексного підходу дозволяє аудитору отримати повну картину інвестиційної діяльності, оцінити її ефективність, а також виявити можливі порушення та відхилення у фінансовій звітності. Ретельний аналіз документації та системи обліку підприємства допомагає забезпечити прозорість аудиторського процесу, підвищити точність управлінських рішень щодо інвестицій. Завдяки цьому підходу вдається не лише перевірити відповідність облікових даних законодавчим вимогам, але й надати цінні рекомендації для підвищення ефективності фінансових вкладень підприємства.

Результати аудиту фінансових інвестицій свідчать про важливість ретельної перевірки системи внутрішнього контролю підприємства, оскільки саме на цьому етапі аудитор отримує початкову інформацію для подальшої роботи. Використання тестів внутрішнього контролю дозволяє оцінити надійність системи обліку та внести корективи у програму аудиту, що сприяє підвищенню точності перевірки. Під час перевірки ПрАТ «Макрохім» аудитор не виявив суттєвих відхилень між даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що свідчить про відповідність застосованих методів обліку вимогам стандартів. Згідно з міжнародними стандартами аудиту, висновок аудитора

підтверджує достовірність фінансової звітності підприємства за період перевірки, що забезпечує впевненість користувачів звітності у її надійності.

Оцінка ефективності фінансових інвестицій є важливою складовою управління капіталом підприємства, особливо в умовах ринкової невизначеності. Проте цей процес стикається з низкою викликів, таких як швидкі зміни ринкової кон'юнктури, недостатність доступних даних для точного аналізу, методологічні складнощі у визначенні дохідності та ризиків, а також складність прогнозування майбутніх грошових потоків. Ці чинники ускладнюють ухвалення інвестиційних рішень і можуть призвести до помилок у розподілі ресурсів. Для подолання цих проблем потрібен систематичний підхід до аналізу інвестицій, що включає використання сучасних методів оцінки, таких як стрес-тести, сценарний аналіз, а також вдосконалення інформаційних технологій для збору та обробки даних. Це сприяє підвищенню точності оцінки інвестиційної діяльності, знижує ризики і допомагає підприємствам досягати стабільних фінансових результатів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Фінансові інвестиції є ключовим елементом ефективного фінансового управління підприємств, оскільки забезпечують можливість отримання доходу та приросту капіталу в майбутньому. Вони сприяють розвитку ринку капіталу, підвищенню ліквідності та створенню можливостей для фінансування бізнесу. Різні підходи українських науковців до трактування поняття «фінансові інвестиції» свідчать про складність та багатогранність цієї категорії, що потребує узгодження термінології для більш точного розуміння в економічній практиці. Водночас, законодавчо-нормативна база в Україні, зокрема НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», чітко регулює правила обліку, класифікації та оцінки інвестицій, забезпечуючи прозорість фінансової звітності та сприяючи довірі до неї з боку користувачів.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Макрохім», який є об'єктом дослідження, за 2021-2023 роки показує значний приріст оборотних активів, що свідчить про збільшення ліквідності підприємства. Проте структура пасивів вказує на високу залежність від зовнішнього фінансування, що підвищує фінансові ризики компанії. Показники фінансової стійкості та низький рівень рентабельності активів свідчать про необхідність вдосконалення використання ресурсів і збільшення частки власного капіталу для забезпечення більшої фінансової незалежності. Незважаючи на зростання чистого прибутку, керівництву ПрАТ «Макрохім» варто переглянути свою інвестиційну політику та фінансову стратегію для підвищення ефективності діяльності.

Організація обліку фінансових інвестицій є актуальним питанням, оскільки правильний облік дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами та оптимізувати інвестиційні рішення. Застосування сучасних методів оцінки, удосконалення облікової політики та впровадження спеціалізованого програмного забезпечення сприяє підвищенню якості фінансової звітності та забезпечує більш точну оцінку фінансових показників. Водночас, дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності є

важливим для забезпечення прозорості та достовірності фінансової інформації, що має велике значення для залучення інвесторів та покращення фінансового іміджу компанії.

Аудит фінансових інвестицій є важливим інструментом для забезпечення достовірності фінансової звітності підприємств. Комплексний підхід до аудиту, що включає розробку чіткої організаційно-інформаційної структури, дозволяє аудиторам ефективно перевіряти інвестиційну діяльність, оцінювати її ефективність та виявляти можливі відхилення від законодавчих вимог. Під час проведення аудиту ПрАТ «Макрохім» не було виявлено суттєвих відхилень, що свідчить про відповідність облікових даних стандартам та підтверджує надійність фінансової звітності підприємства. Однак, аудитори підкреслюють важливість систематичного вдосконалення внутрішнього контролю для мінімізації ризиків і покращення інвестиційного клімату в компанії.

Оцінка ефективності фінансових інвестицій є складним завданням, особливо в умовах сучасної ринкової нестабільності. Підприємства стикаються з викликами, пов'язаними з нестабільністю ринків, економічними та валютними ризиками, що ускладнює прогнозування майбутніх фінансових результатів. Недостатність достовірних даних та методологічні складнощі в аналізі доходності інвестицій створюють додаткові перешкоди для прийняття обґрунтованих рішень. Використання сучасних аналітичних методів, таких як стрес-тести, сценарний аналіз та інші економічні інструменти, дозволяє підприємствам більш точно оцінювати ризики та потенційну дохідність своїх інвестицій, що сприяє зниженню фінансових ризиків і забезпеченню стабільності.

Загалом, ефективне управління фінансовими інвестиціями потребує системного підходу, що включає регулярний моніторинг ринкових умов, удосконалення внутрішніх процесів і впровадження сучасних інформаційних технологій для аналізу та прогнозування фінансових показників. Це допоможе підприємствам не лише оптимізувати використання ресурсів, але й забезпечити стійке зростання в умовах економічної нестабільності. Тому важливо не лише

дотримуватися законодавчих вимог, але й активно впроваджувати інноваційні підходи до обліку, аналізу та аудиту фінансових інвестицій, що забезпечить надійну основу для прийняття стратегічних управлінських рішень та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України №436-IV від 13.01.2003р.
2. Податковий кодекс України №2755-IV від 02.12.2010р.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 р.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р.
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України №1955-XII від 10.12.1991 р.
6. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України № 475/96-ВР від 30.10.1996 р.
7. Про режим іноземного інвестування: Закон України № 93/96-ВР від 19.03.1996р.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999р.
9. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку №929-016 від 01.01.2012р.
10. МСФЗ 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність», затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку №929-045 від 01.01.2012р.
11. МСФЗ 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства», затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку №929-046 від 01.01.2012р.
12. МСФЗ 31 «Частки у спільних підприємствах», затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку №929-040 від 01.01.2012р.
13. МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: подання», затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку №929-0029 від 01.01.2012р.

14. Н(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р.

15. НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 284/4505 від 17.05.2000 р.

16. НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Міністерства фінансів України №559 від 30.11.2001 р.

17. Н(П)БО 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999р.

18. НП(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін», затверджене наказом Мінфіну України №303 від 18.06.2001р.

19. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.1995р.

20. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р.

21. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Міністерства фінансів України №433 від 28.03.2013р.

22. Лень В. С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2012. 556 с.

23. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підручник. К.: ЦУЛ, 2017. 670 с.

24. Бурлан С., Данілова Г. Фінансові інвестиції: обліковий аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56.

25. Бурлан С.А., Каткова Н.В. Організаційно-методичні аспекти аудиту фінансових інвестицій на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9289> (дата звернення: 11.12.2024).

26. Воробець Т.І. Необхідність фінансових інвестицій в умовах ринкової економіки. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2010. № 1 (6). С. 39-43.

27. Голубка Я. В. Облік і аудит фінансових інвестицій: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04. Тернопіль: Тернопільський НЕУ, 2006. 19 с.

28. Гордополова Н.В., Головай Н.М. Теорія і практика організації обліку фінансових інвестицій. *Ефективна економіка*. 2011. № 12.

29. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: підручник. К.: Алерта, 2003. 338 с.

30. Дука А.П. Теорія і практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб. К. : Каравела, 2008. 432 с.

31. Дутова Н.В., Щербіна А.О. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємстві. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 901-907.

32. Здреник В. Сутність фінансових інвестицій як об'єкта обліку: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2014. Вип. 19. Ч. 1. С. 51-59.

33. Кащена Н.Б., Порсюрова І.П. Аналіз фінансових інвестицій як інструмент забезпечення інвестиційної безпеки підприємства *Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання - міждисциплінарний підхід*: мат. VII Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. для здобувачів вищої освіти і молодих науковців (м. Харків, 09 вересня 2018 р.). Харків. 2018. С. 78-79.

34. Кирильєва Л.О., Корнієнко Г.О. Теоретичні аспекти організації обліку поточних фінансових інвестицій на сучасному етапі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 2(1). С. 22-30.

35. Кобзева М.О. Оцінка в обліку фінансових інвестицій за міжнародними та національними стандартами. *Ефективна економіка*. 2012. №10.

36. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими інвестиціями : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01. Ірпінь, 2004. 19 с.

37. Кравченко І.Й. Аналіз національних та міжнародних стандартів обліку фінансових інвестицій. *Ефективна економіка*. 2022. № 4.

38. Лисяк Є.В., Белозерцев В.С. Організація обліку фінансових інвестицій. *Innovation and Sustainability*. 2022. №2. С. 78-83.

39. Литвиненко А.О., Дорохов Є .В. Економічна сутність обліку фінансових інвестицій та перспективи використання «blockchain» для контролю

інвестиційної діяльності в Україні . *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2018. №1 (3). С. 103-109.

40. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність. К.: ЦУЛ, 2003. 375 с.

41. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Видання 2016-2017 років. К.: АПУ, 2018. Частина 1. 1142 с.

42. Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит: навч. посіб. К.: Алерта. 2020. 852 с.

43. Пересада А. А. Основи інвестиційної діяльності. К., 1996. 344 с.

44. Пономаренко Є.Б., Шиманська К.В. Удосконалення методики бухгалтерського обліку фінансових інвестицій. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 4 (38). С. 184-190.

45. Сагова О.В. Особливості організації та методики аудиту фінансових інвестицій. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 6. С. 489-492.

46. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2013. 688с.

47. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. К., 2016. 663 с.

48. Суха О. Р. Аудит: навч. посіб. Львів: Новий світ-2000, 2009. 284 с.

49. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність. К.: Алерта. 2016. 928 с.

50. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2003. 187 с.

51. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / [Буряк П.Ю., Щурик М.В., Гарасим П.М. і ін.]. К.: Хай-Тек Прес, 2013. 376 с.

52. Фінансовий облік І: навч. посіб. / Воляник Г.М., Огородник М.М., Шутка С.Є., Колінько Н.І. Львів: Новий світ-2000, 2013. 456 с.

53. Шморгун Н.П., Головка І. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2006. 528 с.

ДОДАТКИ